

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

**Система обліку та аналізу в управлінні
дебіторською заборгованістю підприємства**

Допущено до захисту перед ЕК
рішенням кафедри обліку та
аудиту, протокол № ____
від «__» _____ 202_р.

Завідувач кафедри

док. е. н.; доц. Засадний Б.А.

Студентки 2 курсу магістратури
спеціальності 071
«Облік і оподаткування»
денної форми навчання

Марусич Олександри Юріївни

Марусич Олександра Юріївна

(підпис студента(ки))

DocuSigned by:

CA6C0694A6024C5...

Засвідчую, що в цій випускній
кваліфікаційній роботі немає
запозичень із праць інших авторів без
відповідних посилань

DocuSigned by:

Марусич Олександра Юріївна

(підпис студента (ки))

CA6C0694A6024C5...

Науковий керівник:
кандидат економічних наук, доцент
Шарманська Валентина Миколаївна

(підпис)

Київ – 2022р.

ВСТУП

Для будь-якого підприємства дебіторська заборгованість виконує важливу функцію, тому що це інструмент кредитування дебітора за отримані ним товари, надані роботи чи послуги на безвідсотковій основі. Кожен суб'єкт господарювання зацікавлений в оптимізації її обсягу. Це спричинено тим, що скорочення дебіторської заборгованості становить резерв зниження потреби підприємства в обігових коштах та прискорення швидкості їх обігу.

Актуальність випускної кваліфікаційної роботи полягає в тому, що дебіторська заборгованість є визначною складовою оборотних і необоротних активів підприємства та є значним чинником впливу на його фінансовий стан. Її виникнення пов'язане з тим, що підприємство може бути зацікавленим у відстроченні чи прискоренні платежу для контрагента, якщо це матиме позитивний вплив на результат його діяльності. Тим не менш, нерезультативне та несвоєчасне управління дебіторською заборгованістю може спричинити падіння платоспроможності підприємства. Саме тому важливо вміти використовувати релевантні інструменти обліку і аналізу дебіторської заборгованості та вміти застосовувати ці знання і навички.

Між суб'єктами господарювання виникають різні умови купівлі товарів, надання послуг, виконання робіт. Протягом виробничого циклу підприємство прагне продати свою продукцію у найкоротші терміни, однак у контрагентів у цей час може не бути вільних коштів в обороті. У такий спосіб виникає дебіторська заборгованість. Значний вплив дебіторської заборгованості на діяльність та фінансові результати підприємства вимагає постійного дослідження.

Для функціонування суб'єкта господарювання досить важливе значення має управління й аналіз дебіторської заборгованості. Для дослідження фінансового стану підприємства необхідно вивчити динаміку, склад, структуру, а також причини, строки існування і давності створення дебіторської заборгованості.

Від дебіторської заборгованості можуть залежати ліквідність активів, фінансовий стан та платоспроможність компанії. Належна організація обліку

дебіторської заборгованості сприяє більш раціональному управлінню заборгованістю та термінами її погашення, а також зниженню ймовірності виникнення безнадійної заборгованості.

Теоретико-методологічні аспекти функцій системи управління розробляли відомі вчені економісти-теоретики Т. А. Пінчук, В. Д. Базилевич, В. В. Ільїн, А. О. Маслов, А. В. Шегда, А. О. Старостіна, Л. І. Бурова, Є.П. Гнатенко, М. М. Шигун та інші.

Проблемам обліку дебіторської заборгованості присвячені праці таких вчених обліково-аналітичної науки, як В. Г. Швець, Ф.Ф. Бутинець, С. Ф. Голов, Т. Г. Мельник, Н. О. Гура, Т. О. Євлаш, Т. В. Шрам, З. М. Левченко, В. В. Ходзицька, та інші.

Проблеми аналізу господарської діяльності підприємств досліджують у своїх роботах науковці: Г.І. Купалова, В. Фастунова, Т. Г. Рзаєва, В. І. Головко, І. А. Дерун, Г. В. Савицька, В. М. Шарманська, І. В. Сіменко та інші.

Загальні питання економіки, теорії, методів та принципів бухгалтерського обліку і фінансової звітності розробляли такі зарубіжні автори, як П. Самуельсон, Р. Н. Ентоні, Е. С. Хендриксен, Б. Нідлз, Дж. Колдуел, К. Д. Ларсон, А. Д. Шеремет та інші.

З огляду на динамічність зовнішніх та внутрішніх умов суб'єктів господарювання, облік дебіторської заборгованості завжди потребуватиме удосконалення. Більше того, в результаті управління дебіторською заборгованістю можна з'ясувати, який її вплив на фінансовий стан та результати підприємства, що стало ключовою причиною для вибору теми роботи.

Метою роботи є дослідження дебіторської заборгованості підприємства, її сутності, обліку, аналізу та відображення у фінансовій звітності.

Досягнення мети випускної кваліфікаційної роботи зумовило необхідність вирішення таких **завдань**:

- розглянути дебіторську заборгованість як економічну категорію бухгалтерського обліку;
- визначити класифікацію та оцінку дебіторської заборгованості підприємства;

- проаналізувати нормативно-правове регулювання обліку дебіторської заборгованості підприємства;
- визначити методику ведення бухгалтерського обліку і звітності щодо дебіторської заборгованості;
- розкрити організацію бухгалтерського обліку і звітності дебіторської заборгованості підприємства;
- запропонувати удосконалення бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості та її відображення у звітності;
- дослідити методику економічного аналізу дебіторської заборгованості підприємства;
- провести факторний аналіз дебіторської заборгованості підприємства;
- дослідити використання результатів економічного аналізу дебіторської заборгованості для управління підприємством.

Предметом дослідження є сукупність організаційних та методичних засад обліку та аналізу дебіторської заборгованості.

Об'єктом дослідження є дебіторська заборгованість та господарські операції, пов'язані з її формуванням та використанням.

У роботі було використано такі загальнонаукові **методи** дослідження: діалектичний, системний, аналізу і синтезу, індукції та дедукції, абстрагування, порівняння.

В процесі дослідження обраного питання було використано такі елементи методу бухгалтерського обліку: документування, оцінка, бухгалтерські рахунки, подвійний запис, бухгалтерський баланс.

У процесі аналізу поточної дебіторської заборгованості були застосовані такі аналітичні методи дослідження: відносних величин, побудови рядів динаміки, табличний метод, балансовий метод, метод порівняння.

Інформаційну базу дослідження складають нормативно-правові акти, наукові праці вчених, статті, фінансова звітність підприємства.

Структура роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У вступі визначено актуальність теми дослідження, поставлено мету і завдання, вказано об'єкт і предмет дослідження, методи, інформаційну базу, яка використовувалася при роботі, а також розкрита сутність роботи, що була виконана у кожному з розділів.

У першому розділі розкривається сутність дебіторської заборгованості, теоретичні підходи до її класифікації різних науковців, методи оцінки та нормативно-правова база її сутності та обліку.

У другому розділі узагальнено основні аспекти організації обліку підприємства, що стосуються дебіторської заборгованості, її методика та відображення інформації про неї у різних формах фінансової звітності, що складає підприємство, а також шляхи удосконалення обліку поточної дебіторської заборгованості.

У третьому розділі проаналізовано фінансову звітність підприємства щодо стану та динаміки дебіторської заборгованості, здійснено факторний аналіз поточної дебіторської заборгованості та оцінку деяких підходів щодо вдосконалення обліку дебіторської заборгованості.

У висновках узагальнюються результати дослідження обліку та аналізу дебіторської заборгованості на прикладі Акціонерного Товариства «Укртрансгаз» шляхом проведення економічного аналізу показників дебіторської заборгованості, а також порівняння її з кредиторською.

Загальний обсяг роботи складає 66 сторінок друкованого тексту, в тому числі 10 рисунків, 12 таблиць, 79 джерел та 13 додатків.

РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ ТА ЕКОНОМІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність дебіторської заборгованості як економічної категорії бухгалтерського обліку

Поняття дебіторської заборгованості досить часто зустрічається у законодавчих актах, а також вона є об'єктом дослідження у працях сучасних науковців, що сприяє вдосконаленню бухгалтерського обліку та права, а також автоматизації процесів. Варто провести порівняльний аналіз різнопланових джерел для комплексного розуміння категорії.

У тому розумінні, як її сприймають сучасники, поняття «дебіторська заборгованість» з'явилося у VIII ст. У цей час Дж. Дзаппа і Е. Деграндж визначили роль дебіторської заборгованості як показника, що характеризує фінансовий стан суб'єкта господарювання і також може ілюструвати платоспроможність і рівень можливості погашення зобов'язань перед третіми особами. [26 с. 78].

Відповідно до НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»: «Дебіторська заборгованість — це сума заборгованості дебіторів на певну дату» [14]. Для розкриття суті цієї категорії важливо конкретизувати категорію «дебітор». НП(С)БО 10 дає таке визначення: «Дебітори — юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів» [14]. Згідно з Податковим кодексом України: «Дебітор — особа, у якої внаслідок минулих подій утворилася заборгованість перед іншою особою у формі певної суми коштів, їх еквіваленту або інших активів» [3]. У цьому випадку бачимо узгодженість нормативної правової бази між собою.

У НП(С)БО 13 «Фінансові інструменти» категорію «дебіторська заборгованість» розкривають через поняття «дебіторська заборгованість, не призначена для перепродажу». Така дебіторська заборгованість виникає внаслідок надання коштів, продажу інших активів, робіт, послуг безпосередньо боржникові та не є фінансовим активом, призначеним для перепродажу [15].

Варто також дослідити визначення дебіторської заборгованості у міжнародних стандартах, адже їх застосування відкриває компаніям можливість лістингу на фондових ринках, полегшує переговори з третіми особами, особливо з іноземцями, а також спрощує контроль і моніторинг дочірніх компаній і підприємств закордоном. Таке застосування сприяє прозорості фінансової звітності та її доступності ширшому колу користувачів.

У міжнародних стандартах для визначення поняття дебіторської заборгованості потрібно скористатися МСФЗ 9 «Фінансові інструменти». Згідно з цим стандартом, безумовна дебіторська заборгованість визнається як актив або зобов'язання тоді, коли суб'єкт господарювання стає стороною договору та, внаслідок цього, набуває юридичне право одержати грошові кошти або юридичне зобов'язання сплатити грошові кошти [9].

З 1 січня 2019 р. набув чинності Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 «Фінансові інструменти». Він є комплексним стандартом бухгалтерського обліку, який вимагає комбінації суджень керівництва та детальних розрахунків, які можуть вимагати комплексного моделювання для критично важливих бізнес-процесів, які охоплюють декілька функцій в організації.

Внаслідок аналізу наведених визначень можна дійти висновку, що нормативно-правового регулювання для розуміння сутності дебіторської заборгованості недостатньо, адже навіть на цьому рівні це поняття не можна тлумачити однозначно. МСФЗ 9 акцентує увагу на праві на отримання грошових коштів, у той час як НП(С)БО 10 доповнює, що крім грошових коштів це можуть бути їх еквіваленти та інші активи. Внаслідок такої неоднозначності тлумачень багато сучасних вчених намагаються трактувати це поняття самостійно за допомогою оригінальних підходів [14, 9].

Найчастіше дефініцію «дебіторська заборгованість» можуть визначати через поняття боргу, грошових коштів, які дебітори повинні сплатити підприємству, чи відкритого кредиту (Рис. 1.1)

борги	<ul style="list-style-type: none"> •Е.М. Причепій •І.О. Бланк
відкритий кредит	<ul style="list-style-type: none"> •О.П. Крайник •З.В. Клепнікова. •Момот Т.В.
грошові кошти від дебіторів	<ul style="list-style-type: none"> •НП(С)БО 10 •А. Ю. Редько •А. Ф. Вещунова
вкладення в обігові кошти	<ul style="list-style-type: none"> •В. Ф. Палій •Т. М. Мараховська •Іванілов О. С.
кошти у розрахунках	<ul style="list-style-type: none"> •Н. В. Дембінський •І. А. Єфремов •Ю. С. Ігумнов
боргові вимоги	<ul style="list-style-type: none"> •Г. Г. Кірейцев •І. Бернар •Л. О. Лігоненко
право на повернення боргу	<ul style="list-style-type: none"> •М. В. Кужельний •В. Г. Лінник •Л. О. Лігоненко

Рис. 1.1. Підходи до розуміння дебіторської заборгованості науковцями. Джерело: складено за [43, 61, 42, 41, 45, 46, 58, 25, 63, 57].

У результаті аналізу досліджень науковців з рис. 1.1 можна виокремити характерні для дебіторської заборгованості риси:

1. Несе в собі ймовірність отримання майбутніх економічних вигід, тому є активом.
2. Відтерміновує отримання грошових коштів та їх еквівалентів з господарської діяльності, має грошовий вимір.
3. Може з'являтися у результаті заключення договорів між сторонами, причому момент виникнення дебіторської заборгованості і оплата не збігаються. Внаслідок цього дебіторська заборгованість може стати товарним кредитом, а також об'єктом дисконтування.

Також важливо зазначити підходи до розуміння дебіторської заборгованості іншими авторами, що відображено в Таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Підходи до характеристики поняття «дебіторська заборгованість» різними
авторами

Автор	Визначення
Н.О. Матицина	Розмір неспроможності суб'єкта підприємницької діяльності виконати грошові зобов'язання перед підприємством після настання встановленого договором строку їх оплати
В.О. Гуня	Один із найважливіших складників кредитної діяльності підприємства, один з елементів для розрахунку показників її результативності
Б.О. Шевченко	Показник фінансового стану підприємства, який являє собою суму заборгованості на користь підприємства на певну дату за наданий комерційний та споживчий кредити покупцям, а також авансування постачальників, щодо яких у підприємства з'являється майнове право вимоги оплати боргу. При цьому такі відносини мають документальне підтвердження
Є.П. Гнатенко, В.В. Волошина	Це елемент оборотних коштів, її зменшення знижує коефіцієнт покриття. Тому необхідно вирішувати завдання не тільки зниження дебіторської заборгованості, але також її збалансованості з кредиторською.
К.С. Сурніна	Дебіторська заборгованість – матеріальні ресурси, що не оплачені контрагентами, або готівка, що вилучена з обігу грошових коштів

Джерело: складено автором на основі: [27, с. 39; 32, с.125; 44, с. 40; 54, 60, с.18].

Важливо також розглянути позицію закордонних вчених щодо трактування поняття дебіторської заборгованості. У більшості праць іноземних науковців тлумачення дебіторської заборгованості (англ. accounts receivable — дебіторська заборгованість, обсяг продажу або дебітори) має такі варіанти перекладу: рахунки до отримання, рахунки дебіторів, дебітор за розрахунками. Як зазначають Д. Стоун

та К. Хітчинг, дебіторська заборгованість має назву «рахунки до отримання», а дебітори — це особи, які винні гроші за товари і послуги, вже одержані, але не оплачені ними [53, с. 35]. Науковці Ц. Боді і Р. К. Мертон надають характеристику дебіторській заборгованості як рахункам до отримання, зазначаючи, що це та сума, яку покупці продукції повинні виплатити підприємству [75, с. 74].

Таким чином, однозначного визначення дебіторської заборгованості в дослідженнях учених не існує. Незважаючи на різні тлумачення цього поняття науковцями, пріоритет в її визначенні варто надавати законодавчим актам, оскільки підприємства здійснюють свою діяльність перш за все у правовому полі, якими вони регулюються.

Як видно з наведених визначень, правового регулювання для розуміння причин дебіторської заборгованості недостатньо, адже на цьому рівні таке поняття не можна тлумачити однозначно. МСФЗ 9 зосереджує увагу на праві на отримання грошових коштів, в той час як НП(С)БО 10 робить акцент на тому, що крім них це можуть бути їх еквіваленти та інші активи. МСФЗ підкреслюють наявність договірних відносин, тоді як у НП(С)БО про це не йдеться, але надається важливе значення часовим характеристикам (те, що така заборгованість виникає в результаті минулих подій, та її сума визначається на певну дату). Внаслідок цього закономірною є наявність великої кількості наукових праць, присвячених саме питанню визначення сутності дебіторської заборгованості. Для розвитку бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості в Україні необхідно створити потужний синергетичний процес між науковцями і органами державного управління щодо удосконалення обліку шляхом створення більшої кількості можливостей для сучасних дослідників модифікувати, оновлювати та впроваджувати удосконалення в існуючу нормативну базу.

1.2 Класифікація та оцінка дебіторської заборгованості підприємства

Правильне визнання та оцінка дебіторської заборгованості впливають на достовірність облікової інформації, її відображенні у фінансовій звітності. Дебіторську заборгованість варто класифікувати за певними ознаками задля здійснення більш детального обліку і для потреб економічного аналізу.

Основними завданнями бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості є:

- дотримання встановлених правил розрахункових відносин;
- своєчасне та правильне документування операцій по розрахунках з різними дебіторами;
- повне та точне ведення розрахунків з дебіторами та стягнення заборгованості;
- достовірне відображення розрахункових операцій у звітності підприємств;
- періодичне проведення інвентаризацій дебіторської заборгованості [27, с. 40].

У НП(С)БО 10 немає детальної класифікації дебіторської заборгованості, натомість стандарт надає визначення кількох видів дебіторської заборгованості. Це, наприклад, поділ за строками непогашення: довгострокова і короткострокова.

«Поточна дебіторська заборгованість — сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом 12 місяців з дати балансу. Довгострокова дебіторська заборгованість — сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу» [14]. У НП(С)БО 1 дається тлумачення операційного циклу: «проміжок часу між придбанням запасів для провадження діяльності і отриманням грошей та їх еквівалентів від реалізації виробленої з них продукції або товарів і послуг» [13].

Стандарти не надають розуміння того, що можна вважати нормальним операційним. Опираючись на зазначене вище визначення, можна зробити висновок, що це операційний цикл, який здійснюється у звичайних умовах господарської діяльності, що здебільшого не перевищує 12 місяців, проте, наприклад, для сільськогосподарських виробників або в інших галузях, він може тривати довше.

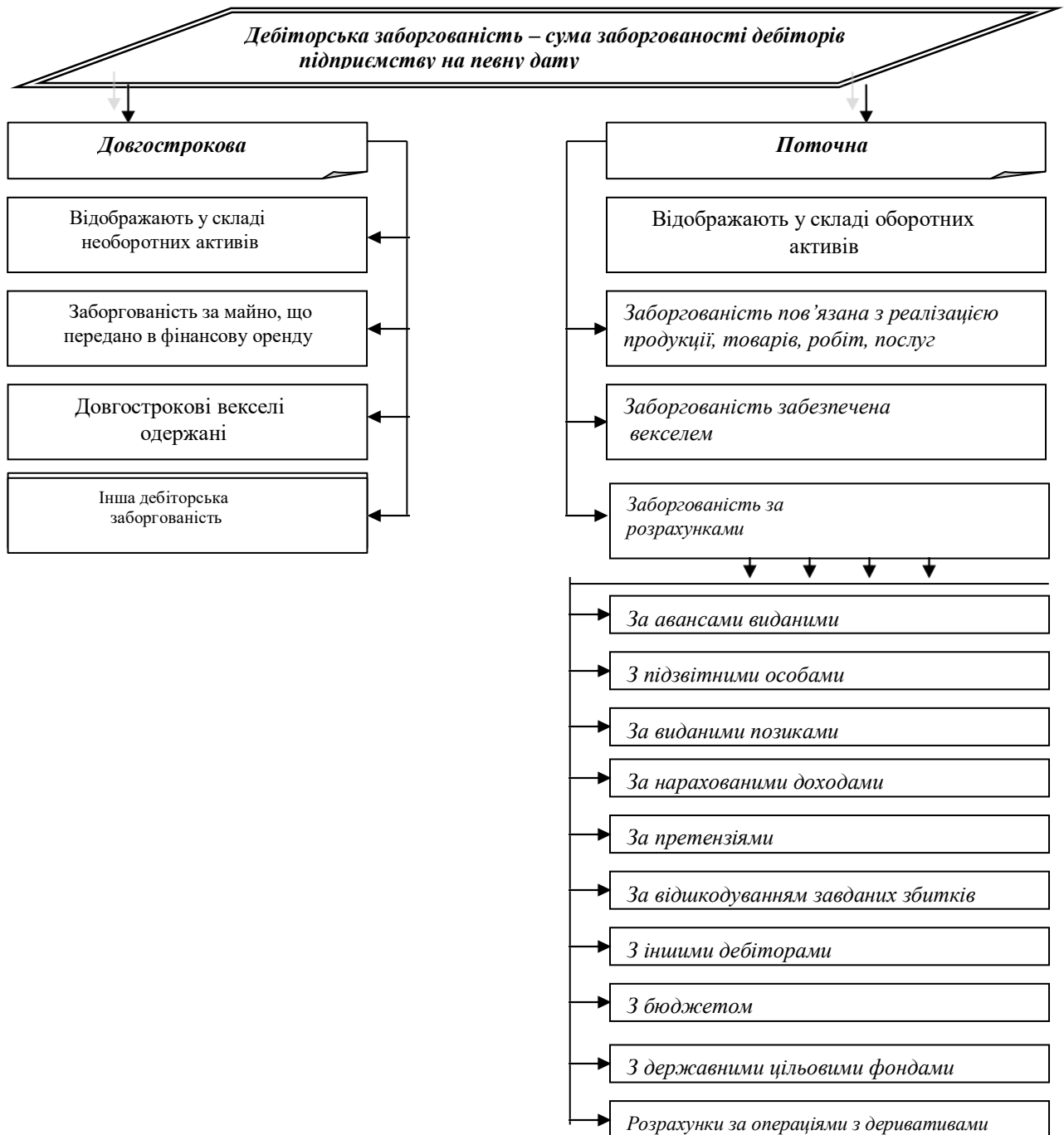

Рис. 1.2 Класифікація дебіторської заборгованості за строками погашення.
Джерело: складено автором на основі [14].

Довгострокову і поточну дебіторську заборгованість у більшості випадків можна розділити на два головних види: товарну і нетоварну (неопераційну).

Якщо під час здійснення операцій між контрагентами мова йде про оплату продукції, яка має речову форму, то їх можна вважати товарними. У результаті саме під час звичайної господарської діяльності компанії і виникає товарна дебіторська

заборгованість, елементами якої є продаж товарів, виконання робіт чи надання послуг. У разі, якщо підприємство здійснює інший вид діяльності (не основний), то може виникати нетоварна або ж неопераційна дебіторська заборгованість.

До нетоварних операцій відносяться: розрахунки за виданими авансами, розрахунки з підзвітними особами, розрахунки за нарахованими доходами, розрахунки за претензіями, розрахунки за відшкодуванням завданих збитків, розрахунки за позиками членам кредитних спілок, розрахунки з іншими дебіторами [26, с.366].

Залежно від своєчасності погашення вона поділяється на:

- дебіторську заборгованість, термін оплати якої не настав (нормальна);
- дебіторську заборгованість, не оплачену в термін (прострочена) [32, с. 127].

Ще один поділ дебіторської заборгованості НП(С)БО 10 здійснює на сумнівну та безнадійну. Згідно нього сумнівний борг — поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником. Безнадійна дебіторська заборгованість — поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності [14].

У міжнародних стандартах питання видів дебіторської заборгованості зачіпається в МСБО 1 «Подання фінансової звітності», де з метою відображення в звітності пропонують виділяти торговельну та іншу дебіторську заборгованість. Крім того, загальним для усіх активів, включно із дебіторською заборгованістю, є поділ на поточні та непоточні [7].

Доцільно також звернути увагу при дослідженні питання класифікації дебіторської заборгованості на План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений Наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30 листопада 1999 р. а також на Форму №1 Баланс (Звіт про фінансовий стан).

Назви рахунків та статей балансу, де відображається дебіторська заборгованість, класифікують її за об'єктами виникнення зобов'язань [13].

Крім того, науковці, що досліджували питання дебіторської заборгованості, запропонували і інші класифікації, що можуть бути корисними для її аналізу та управління. Наприклад, Т. В. Момот виділив такі види дебіторської заборгованості [47, с. 125]:

- дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, строк оплати яких не настав;
- дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, неоплачені у вказаний термін;
- дебіторська заборгованість за отриманими векселями;
- дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом;
- дебіторська заборгованість за розрахунками з персоналом;
- інші види дебіторської заборгованості.

Нашкерська Г. В. пропонує поділити дебіторську заборгованість за терміном погашення, на 5 груп [48, с. 27-23]:

- I група: 0 – 30 днів;
- II група: 31 – 60 днів;
- III група: 61 – 90 днів;
- IV група: 90 – 365 днів;
- V група: понад 120 днів ;

Під час прийняття рішення, яку класифікацію застосовувати, необхідно чітко визначити якою метою обумовлена необхідність використання певної класифікації. Наприклад, якщо необхідно скласти Звіт про фінансовий стан за національними стандартами, то доцільно використовувати саме ту класифікацію, яка наведена в уніфікованій Формі №1 Баланс (Звіт про фінансовий стан). У рамках економічного аналізу можна розглядати дебіторську заборгованість і за іншими видами поділу. У разі складання фінансової звітності у форматі XBRL за міжнародними стандартами варто скористатися таксономією, переклад якої затверджено Міністерством фінансів України. Таким чином, класифікація є інструментом, який варто використовувати залежно від поставлених завдань і цілей.

Важливим аспектом щодо обліку дебіторської заборгованості є її оцінка.

Дебіторська заборгованість визнається активом, якщо виконуються такі умови:

- існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод (майбутня економічна вигода - це потенціал, який може сприяти надходженню, прямо або непрямо, грошових коштів або їх еквівалентів на підприємство);
- сума дебіторської заборгованості може бути достовірно визначена [51, с. 42].

МСФЗ 9 передбачає три класи фінансових активів, які мають свої особливості в оцінці і визнанні у фінансовій звітності (Рис. 1.3):

- 1) за амортизованою вартістю;
- 2) за справедливою вартістю з визнанням її змін в іншому сукупному доході;
- 3) за справедливою вартістю з визнанням її змін у прибутку або збитку.

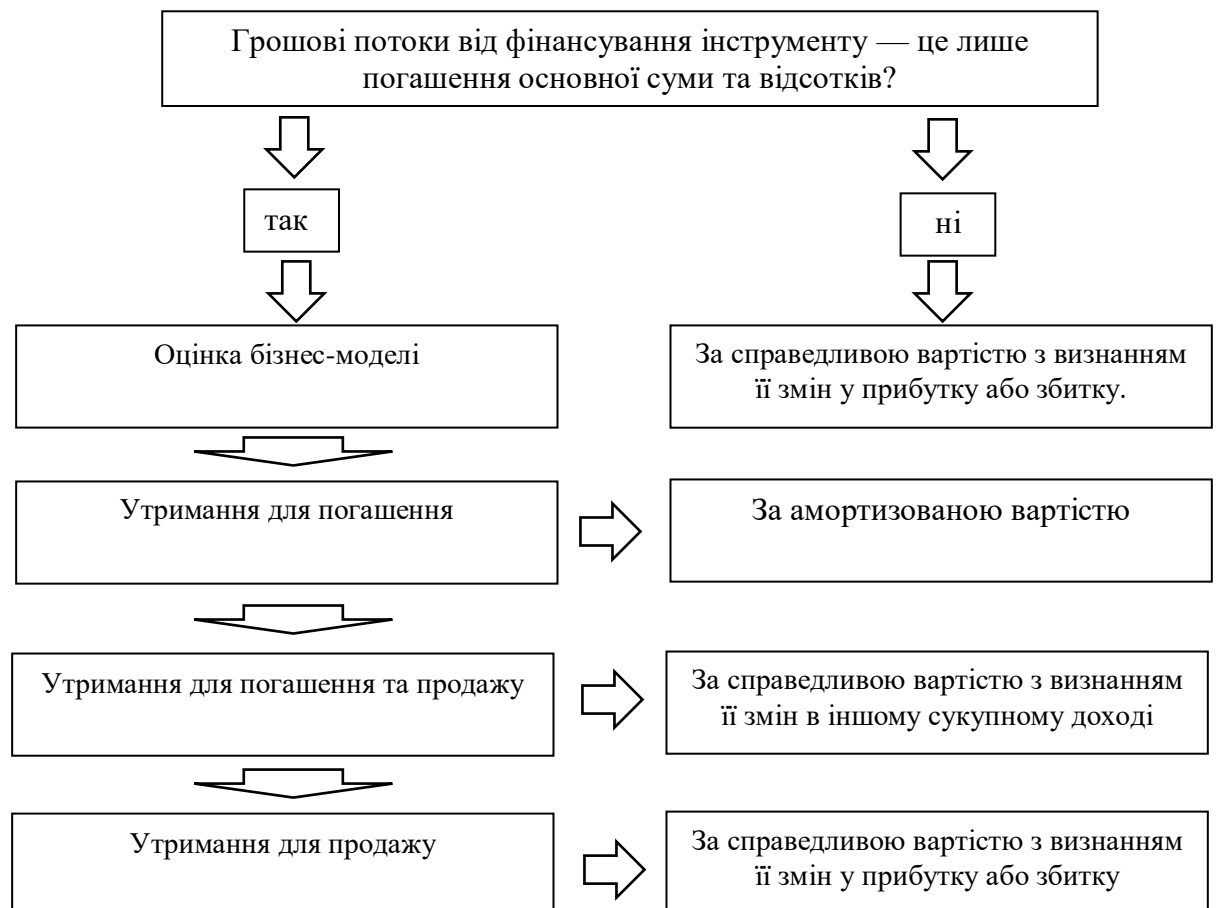

Рис. 1.3 Оцінка та класифікації фінансових інструментів відповідно до МСФЗ 9.

Джерело: [9].

Основною проблемою щодо класифікації дебіторської заборгованості є її деталізація, адже збільшення статей в активі балансу підприємства зробить його громіздким та незрозумілим.

НП(С)БО 10 розкриває методи оцінки дебіторської заборгованості залежно від її виду. Поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги визнається активом одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг та оцінюється за первісною вартістю. Поточна дебіторська заборгованість, яка є фінансовим активом (крім придбанної заборгованості та заборгованості, призначеної для продажу), включається до балансу за чистою реалізаційною вартістю (рис. 1.4). Резерв сумнівних боргів використовується під час оцінки за чистою реалізаційною вартістю [14]. Опираючись на принцип обачності в бухгалтерському обліку, дебіторську заборгованість в обліку можна визнавати активом у разі, якщо вона принесе майбутню економічну вигоду. Саме для достовірності у відображенні і потрібен резерв сумнівних боргів. Дебіторська заборгованість вважається сумнівною, якщо суб'єкт господарювання не має впевненості щодо її повної або часткової оплати в майбутньому.

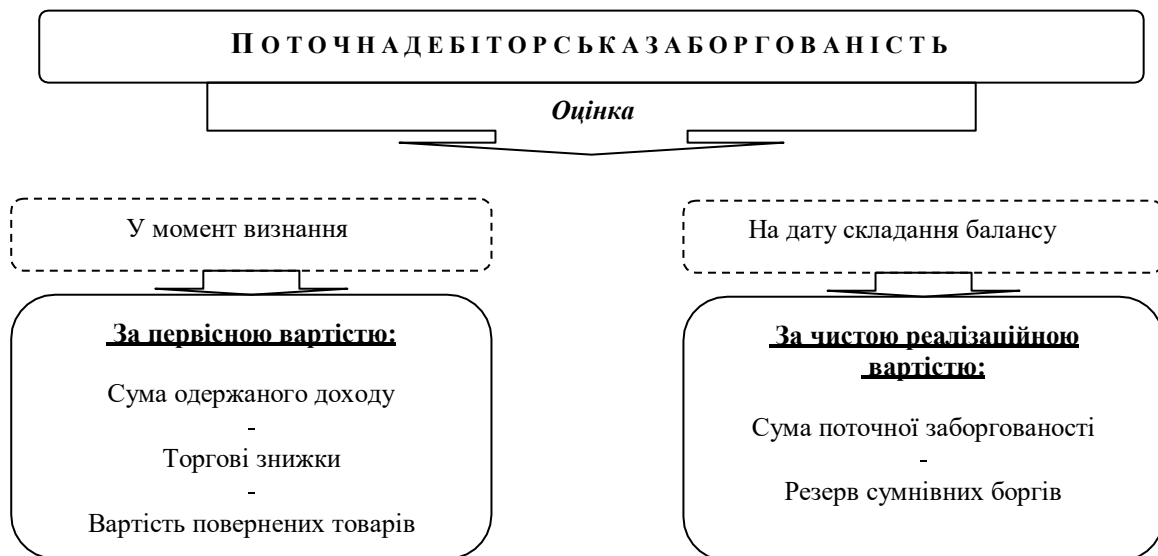

Рис. 1.4 Оцінка поточної дебіторської заборгованості. Джерело: складено автором на основі [14].

Згідно з НП(С)БО 13, фінансові інструменти первісно оцінюють та відображають за їх фактичною собівартістю, яка складається зі справедливої

вартості активів, зобов'язань або інструментів власного капіталу, наданих або отриманих в обмін на відповідний фінансовий інструмент, і витрат, які безпосередньо пов'язані з придбанням або вибуттям фінансового інструмента (комісійні, обов'язкові збори та платежі при передачі цінних паперів тощо). У НП(С)БО 13 зазначено: «На кожну наступну після визнання дату балансу фінансові зобов'язання оцінюються за амортизованою собівартістю, крім фінансових зобов'язань, призначених для перепродажу, і зобов'язань за похідними фінансовими інструментами» [15]. Амортизована собівартість фінансової інвестиції — собівартість фінансової інвестиції з урахуванням часткового її списання внаслідок зменшення корисності, яка збільшена (зменшена) на суму накопиченої амортизації дисконту (премії). Оцінка за амортизованою собівартістю в бухгалтерському обліку називається дисконтуванням.

Згідно з НП(С)БО 19, справедлива вартість — сума, за якою можна продати актив або оплатити зобов'язання за звичайних умов на певну дату [17.]. Для дебіторської заборгованості цим стандартом визначена справедлива вартість як теперішня (дисконтована) сума, яка підлягає отриманню, що визначена за відповідною поточною відсотковою ставкою за вирахуванням резерву сумнівних боргів та витрат на отримання дебіторської заборгованості в разі потреби.

Отже, існує велика кількість варіантів класифікації поняття «дебіторська заборгованість» як з точки зору науковців-теоретиків, так і в законодавчих актах, проте, зважаючи на те, що всі суб'єкти господарювання України діють у її правовому полі, найбільш доцільним є розуміння сутності категорії згідно з національним та міжнародним законодавством. Неоднозначна ситуація склалася з підходами до класифікації дебіторської заборгованості. Дослідники цього питання залежно від певних критеріїв пропонують застосовувати різну класифікацію дебіторської заборгованості, зважаючи на особливості діяльності підприємства. На практиці вони втілюються суб'єктами господарювання у своїй обліковій політиці, проте нормативно-правове регулювання цієї теми є неповним, оскільки повністю неопрацьоване питання структурованої класифікації дебіторської заборгованості на законодавчому рівні.

1.3 Нормативно-правове регулювання обліку дебіторської заборгованості

Нормативно-правове забезпечення закладає надійне підґрунтя для бухгалтерського обліку, контролю, аналізу та аудиту. Для того, щоб правильно здійснювати бухгалтерський облік дебіторської заборгованості, потрібно дотримуватися вимог чинного законодавства України.

Конституція України — це основний документ, на якому базується економічна, соціальна, правова та інші види діяльності в Україні. У Статті 41 визначено гарантування права на володіння, користування та розпорядження своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. А в Статті 42, надається право на підприємницьку діяльність, не заборонену законом, підтверджують наше право і на виникнення дебіторської заборгованості [1].

Розділ «Господарські зобов'язання» Господарського кодексу України, у регулює регулює організаційні та теоретичні аспекти виникнення дебіторської заборгованості. «Господарським визнається зобов'язання, що виникає між суб'єктом господарювання та іншими учасниками відносин у сфері господарювання, в силу якого один суб'єкт (зобов'язана сторона, у тому числі боржник) зобов'язаний вчинити певну дію господарського чи управлінсько-господарського характеру на користь іншого суб'єкта, або утриматися від певних дій, а інший суб'єкт (управнена сторона, у тому числі кредитор) має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку» [2]. Виходячи з наведеного визначення, дебіторська заборгованість належить до господарських зобов'язань.

У Цивільному кодексі України визначається багато аспектів дебіторської заборгованості, зокрема, терміни позовної давності, на яких базується визнання безнадійної дебіторської заборгованості та деякі види зобов'язань, наприклад, зобов'язання з оренди, що також становлять базу для виникнення дебіторської заборгованості у суб'єктів господарювання. [4].

Податковий кодекс України є основою здійснення оподаткування в Україні, таким чином впливаючи на дебіторську заборгованість з різних видів податків, а також визначає безнадійну дебіторську заборгованість як категорію.

Фундаментальним нормативно-правовим документом, що визначає основні засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності в Україні є «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996 [5].

Також для ведення бухгалтерського обліку важливо застосовувати План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій та Інструкції про його застосування, затверджені Наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 [20].

Принципи та методи ведення обліку дебіторської заборгованості та її відображення у фінансовій звітності зазначені в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», а також в НП(С)БО 13 «Фінансові інструменти» [Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 [14].

Серед міжнародних стандартів відсутній такий, що регулює питання винятково дебіторської заборгованості, інформація щодо неї у різній мірі наявна в наступних джерелах: МСБО: 1 «Подання фінансової звітності», 32 «Фінансові інструменти: подання», МСФЗ: 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації», 9 «Фінансові інструменти» [7, 8, 9, 11].

Важливо окремо приділити увагу МСФЗ 9, який з 2018 р. кардинально змінив підхід до обліку дебіторської заборгованості шляхом заміни моделі створення з ретроспективної на перспективну. У МСФЗ 9 є кілька аспектів, які зазнали змін:

- класифікація та оцінка фінансових активів та інвестицій в інструменти капіталу;
- знецінення фінансових активів;
- класифікація та оцінка фінансових зобов'язань.

Узагальнення нормативно-правової документації, що є основою для ведення бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості в Україні зображено на Рис. 1.5.

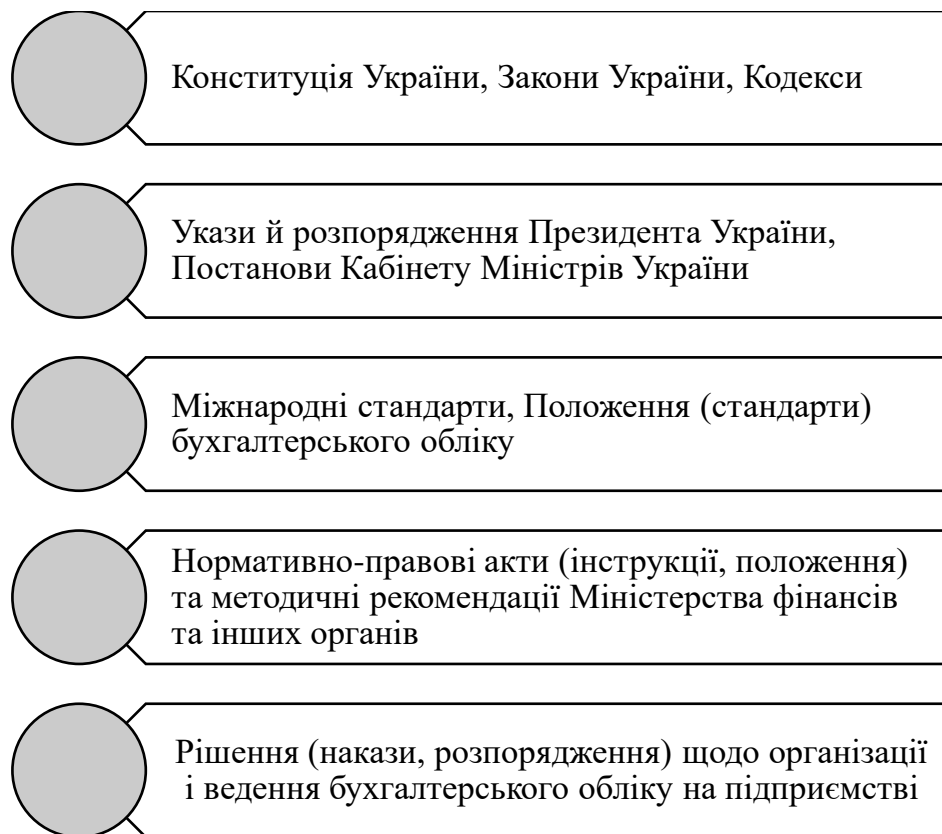

Рис. 1.5 Рівні нормативного регулювання ведення обліку дебіторської заборгованості. Джерело: складено автором на основі [26, с. 26].

Також інформація щодо регулювання деяких питань щодо дебіторської заборгованості міститься в наступних документах:

- Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку від 29 грудня 2000 р. № 356 [19];
- Інструкція про службові відрядження в межах України і за кордон від 13 березня 1998 р. [18];
- Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку від 24 травня 1995 р. № 88 [21] .

Також у деяких національних стандарт містяться особливості обліку певних видів дебіторської заборгованості, серед них є наступні:

- НП(С)БО 14 (дебіторська заборгованість з оренди);
- НП(С)БО 17 (дебіторська заборгованість з податку на прибуток);
- НП(С)БО 18 (дебіторська заборгованість по будівельним контрактам);
- НП(С)БО 21 (дебіторська заборгованість в іноземній валюті);

- НП(С)БО 23 (дебіторська заборгованість з пов'язаними особами).

Таким чином, під час дослідження дебіторської заборгованості можна спостерігати велику кількість розрізнених нормативно-правових документів, що зумовлено такою ж її різноманітною природою виникнення. Вони здебільшого регулюють кожен окремий вид дебіторської заборгованості. Одночасно з таким широким юридичним охопленням дебіторська заборгованість досі однозначно не досліджена, оскільки в залежності від специфіки функціонування суб'єктів господарювання у різних галузях, а також від різних операцій, які здійснюють підприємства, кожен вид дебіторської заборгованості потребує особливого регулювання, забезпечуючи потреби господарської діяльності компаній. Як результат, зважаючи на різноманіття причин виникнення, а отже і видів дебіторської заборгованості, існує багато нормативно-правових актів, що розкривають питання дебіторської заборгованості і відповідно є інструментами її регулювання як на міжнародному і державному рівнях, так і на мікрорівні кожного підприємства залежно від необхідності і особливостей ведення бухгалтерського обліку. Також у сучасному світі виникають нові ситуації і проблеми щодо обліку дебіторської заборгованості, здійснюються процеси автоматизації та удосконалення комп'ютерних бухгалтерських систем обліку, тому таким важливим залишається дослідження дебіторської заборгованості науковцями, які знаходять нові ідеї у відповідь на сучасні виклики щодо визнання, оцінки та класифікації дебіторської заборгованості..

РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI ПІДПРИЄМСТВ

2.1 Методичні засади бухгалтерського обліку і звітності щодо дебіторської заборгованості

Дебіторську заборгованість можна аналізувати за багатьма ознаками, рівні її класифікації залежать від конкретних потреб і вимог на підприємстві. План рахунків містить згруповану інформацію щодо дебіторської заборгованості у вигляді поділу на рахунки та субрахунки, які мають різні призначення. Розгляд обліку дебіторської заборгованості варто здійснювати для кожного рахунку окремо у залежності від того, що це за вид дебіторської заборгованості. У Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій передбачає містяться наступні рахунки щодо дебіторської заборгованості:

- 18 – довгострокова дебіторська заборгованість;
- 34 – короткострокові векселі одержані;
- 36 – розрахунки з покупцями та замовниками;
- 37 – розрахунки з різними дебіторами;
- 38 – резерв сумнівних боргів [20].

Акціонерне Товариство «Укртрансгаз» бухгалтерський облік дебіторської заборгованості веде за аналітичними рахунками.

Довгострокова дебіторська заборгованість може виникнути у суб'єкта господарювання внаслідок передачі ним свого майна у фінансову оренду іншому суб'єкту господарювання. Тоді сальдо за цією заборгованістю буде відобразитися на субрахунку 181.

На субрахунку 182 обліковуються довгострокові векселі одержані, в той час як короткострокові векселі одержані відображаються на рахунку 34. Згідно Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» вексель – це цінний папір, який посвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця або його наказ третій

особі сплатити після настання строку платежу визначену суму власнику векселя (векселедержателю) [22].

Акціонерне Товариство «Укртрансгаз» під час своєї звичайної діяльності не використовує в оплаті короткострокові і довгострокові векселі, але розрахунки з покупцями та замовниками складають лівову частку загальної дебіторської заборгованості підприємства. Одним із напрямків діяльності компанії є виробництво, реконструкція і сервісне обслуговування деталей магістральних газопроводів і об'єктів на них. Тож змодельуємо ситуацію, в якій покупець здійснить оплату за придбані деталі, на суму 100 000 грн, шляхом випуску короткострокового векселя (Табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Журнал реєстрації господарських операцій

№	Господарська операція	Первинні документи	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
			Дт	Кт	
1	Відвантажено мідні з'єднувачі	Бухгалтерська довідка	901	26	100 000
2	Визнано заборгованість покупця за відвантаженими з'єднувачами.	Видаткова накладна	361	701	120 000
3	Визнано податкове зобов'язання	Податкова накладна	701	641	20 000
4	Отримано вексель в оплату	Акт приймання-передачі векселя	341	361	120 000
5	Сплачено заборгованість за векселем покупцем	Виписка банку	311	341	120 000

Джерело: розроблено автором

Варто зазначити, що акт приймання-передачі векселя може складатися у довільній формі. Приклад заповнення такого акту наведено у Додатку А.

На рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» обліковуються господарські операції покупцями за продукцію, товари, роботи, послуги, заборгованість за якими не підкріплюється векселем. Також цей рахунок містить інформацію щодо операцій з учасниками промислово-фінансової групи. За дебетом

відображається продажна вартість реалізованої продукції, товарів, робіт, послуг з урахуванням ПДВ, акциз та інші податки та збори. За кредитом відображається погашення заборгованості. Сальдо рахунку показує загальну заборгованість покупців.

На субрахунку 362 «Розрахунки з іноземними покупцями» ведеться облік в гривнях та валюті, яка визначається відповідно до контракту, за яким виникає заборгованість.

На субрахунку 364 «Розрахунки за гарантійним забезпеченням» відображаються розрахунки за гарантійним забезпеченням, пов'язаним зі здійсненням операцій з деривативами.

Найбільш загальнозживані кореспонденції рахунків в Акціонерному Товаристві «Укртрансгаз» зображені у Таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Журнал реєстрації господарських операцій

№	Господарська операція	Первинні документи	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
			Дт	Кт	
1	Відвантажено покупцеві товар	Видаткова накладна	361	701	10 000
2	Визнано зобов'язання з ПДВ	Податкова накладна	701	641	2 000
3	Отримано оплату за товар від покупця	Банківська виписка	311	361	12 000

Джерело: складено автором

Рахунок 37 «Розрахунки з різними дебіторами» акумулює інформацію щодо короткострокової дебіторської заборгованості за авансами виданими, нарахованими доходами, за претензіями, за відшкодуванням завданих збитків, за позиками членів кредитних спілок та за іншими операціями. За дебетом рахунку 37 відображається нарахування дебіторської заборгованості, за кредитом — її погашення чи списання.

На субрахунку 371 «Розрахунки за виданими авансами» здійснюється облік авансів, що надані іншим суб'єктам господарювання. Розрахунки за виданими авансами виникають тоді, коли підприємство надає кошти або інші цінності, які повністю чи частково погашають майбутню заборгованість перед контрагентами. По суті, суб'єкт господарювання при цьому здійснює передоплату в рахунок отриманих у майбутньому товарів чи послуг. В господарських операціях цей вид дебіторської заборгованості найчастіше відображається в кореспонденції за дебетом рахунку 30 «Готівка» з кредитом рахунку 31 «Рахунки в банках». Нині готівкові розрахунки поступово витісняються безготівковими, на що варто звертати увагу при обліку операцій з підзвітними особами. Коли суб'єкт господарювання отримує товар чи послугу, то заборгованість, що виникла після цього, взаємозаліковується із авансом проводкою Дебет 631 Кредит 371.

Важливими для функціонування кожного суб'єкта господарювання є розрахунки з підзвітними особами, тобто з працівниками підприємства, які отримали авансом готівку з каси на відрядження, господарські витрати тощо. Гроші, видані в підзвіт, мають бути використані лише на потреби, на які вони видані [26, с. 129].

На субрахунку 372 «Розрахунки з підзвітними особами» здійснюється облік розрахунків з підзвітними особами підприємства. Сальдо субрахунку на дату балансу може бути як за кредитом, так і за дебетом. Показники відображаються таким чином: сальдо за дебетом — в складі оборотних активів, а саме іншої поточної дебіторської заборгованості, сальдо за кредитом — в складі поточних зобов'язань, а саме інших поточних зобов'язань.

Направлення робочих кадрів Акціонерного Товариства «Укртрансгаз» у відрядження здійснюється шляхом оформлення наказу від керівника компанії. У наказі зазначені пункт призначення, назва підприємства або організації, куди відправляється працівник, строк і мета відрядження. Такий документ є підставою для видачі йому відповідного посвідчення, яке не є обов'язковим документом. Приклад Наказу надано у Додатку Б.

Працівники, які отримали готівку в підзвіт, після повернення з відрядження у визначені законодавством України терміни мають подати до бухгалтерії підприємства авансовий звіт про витрачені суми, до якого повинні бути додані всі документи, що це підтверджують. Бухгалтер обробляє авансовий звіт, проставляючи на документах і на звіті кореспондуючі рахунки, які відповідають призначенню авансу [26., с. 130].

Нехай у рамках звичайної діяльності в Акціонерному Товаристві «Укртрансгаз» було видано підзвіт на відрядження інженеру 900 грн. готівкою. Інженер витратив 850 грн, а потім надав документи та здав залишок готівки у касу Товариства. Для бухгалтерського обліку такі операції матимуть відповідні наслідки (Табл. 2.3):

Таблиця 2.3

Журнал реєстрації господарських операцій

№	Господарська операція	Первинні документи	Коресп. рахунків		Сума, грн
			Дт	Кт	
1	Видано готівку інженеру на відрядження	Видатковий касовий ордер	372	301	900
2	Підтверджено поданий звіт про використання коштів, виданих на відрядження	Авансовий звіт	92	372	850
3	Внесено в касу невикористаний залишок готівки	Прибутковий касовий ордер	301	372	50

Джерело: розроблено автором

На субрахунку 373 «Розрахунки за нарахованими доходами» ведеться облік нарахованих дивідендів, роялті і т. і.

На субрахунку 374 «Розрахунки за претензіями» ведеться облік розрахунків за претензіями, пред'явлені постачальникам, підрядникам, транспортним та іншим організаціям, а також за пред'явленими їм та визнаними штрафам. За дебетом цього рахунку відображається визнання дебіторської заборгованості за претензіями, за кредитом — погашення.

Підприємства ведуть розрахунки з відшкодування матеріальних збитків, завданих своїми працівниками в результаті розкрадань грошових і товарно-

матеріальних цінностей, виявлених втрат від псування майна, допущеного браку, а також інших видів шкоди. Відображається така заборгованість працівників на субрахунку 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків». При визнанні працівника винним щодо виникнення певного роду матеріальних збитків відбувається збільшення дебету субрахунку 375 на суму цього збитку. При відшкодуванні його працівником субрахунок кредитується на суму його заборгованості [26, с. 374].

На субрахунку 376 «Розрахунки за позиками членам кредитних спілок» ведеться облік розрахунків за позиками членам кредитних спілок у цих організаціях.

На субрахунку 377 «Розрахунки з іншими дебіторами» ведеться облік розрахунків за іншими операціями, облік яких не відображається на інших субрахунках рахунку 37, зокрема розрахунки за операціями зі здійсненням спільної діяльності (без створення юридичної особи), усі види розрахунків з працівниками (крім розрахунків з оплати праці та розрахунків з підзвітними особами) та інші.

На субрахунку 378 «Розрахунки з державними цільовими фондами» ведеться облік розрахунків з державними цільовими фондами (наприклад, лікарняні).

На субрахунку 379 «Розрахунки за операціями з деривативами» ведеться облік розрахунків за операціями з деривативами. Наприкінці місяця субрахунок закривається шляхом списання сальдо у кореспонденції з рахунком інших операційних доходів або інших витрат операційної діяльності.

Аналітика може здійснюватися за контрагентами, укладеними договорами, замовленнями, видами заборгованості, термінами її виникнення, а також термінами погашення погашення, у залежності від потреб підприємства.

Організація обліку дебіторської заборгованості передбачає необхідність її періодизації, зокрема з урахуванням можливості визнання у складі безнадійної. В Акціонерному Товаристві «Укртрансгаз» здійснюється аналіз видів дебіторської заборгованості на предмет створення резерву сумнівних боргів, які нараховуються на основі терміну непогашення (Таблиця 2.4).

На заборгованість дебіторів, що знаходяться у стані процедури банкрутства або ліквідації, нараховується резерв в розмірі 100% незалежно від періоду виникнення такої заборгованості, так як ризик її непогашення є значним [64].

Таблиця 2.4

Резерв сумнівних боргів Акціонерного Товариства «Укртрансгаз»		
Вид дебіторської заборгованості	Термін прострочення	Нарахування резерву
Торгова	<365 днів	На основі очікуваних кредитних збитків з матрицею міграції, історичного досвіду і поточного стану дебіторів
Торгова	>365 днів	100 %
За послуги балансування обсягів природного газу	<365 днів	На основі очікуваних кредитних збитків на основі відсотка оплати дебіторської заборгованості

Джерело: розроблено автором на основі [64].

На рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів» відображається та дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість щодо її погашення у майбутньому. Сумнівну дебіторську заборгованість важко назвати повноцінною дебіторською заборгованістю, адже коли наявні сумніви щодо її повернення, то виникають і сумніви щодо того, що вона в майбутньому принесе підприємству економічну вигоду. Без створення і врахування такого резерву в Балансі показник дебіторської заборгованості буде завищеним.

НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» дає два варіанти нарахування такого резерву [14].

За першим методом, що називається методом абсолютної суми, суб'єкт господарювання проводить аналіз платоспроможності кожного дебітора, і нараховує резерв на ті борги, контрагенти по яких можуть цей борг не повернути.

Інший метод нарахування резерву сумнівних боргів застосовує коефіцієнт сумнівності. Є три способи його вирахування:

- визначення питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході;
- визначення співвідношення безнадійної заборгованості до загальної дебіторської за кожною групою за строками непогашення;
- визначення середньої питомої ваги, списаної протягом періоду дебіторської заборгованості, в сумі дебіторської заборгованості на початок відповідного періоду за попередні 3–5 років.

Завдяки одному з цих способів Товариство визначає коефіцієнт сумнівності на звітний період. Якщо помножити суму дебіторської заборгованості на коефіцієнт сумнівності, можна визначити суму, на яку необхідно нарахувати резерв сумнівних боргів. При визначенні питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході коефіцієнт сумнівності визначається відношенням безнадійної дебіторської заборгованості за минулі періоди до суми чистого доходу за ті ж періоди, що відображено у Табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Розрахунок коефіцієнта сумнівності за питомою вагою безнадійних боргів у чистому доході

Рік	Чистий дохід	Сума безнадійної заборгованості
2018	2 068 157	1 925 125
2019	3 274 564	1 285 427
2020	6 028 781	1 752 164
Разом	11 371 502	4 962 716

Джерело: розроблено автором на основі [64, 66, 67].

Тепер необхідно визначити відношення загальної безнадійної заборгованості до загального чистого доходу.

$$K_c = \frac{11\,371\,502}{4\,962\,716} * 100\% = 0,44\%$$

При розрахунку резерву сумнівних боргів наступного періоду чистий дохід варто помножити на розрахований коефіцієнт сумнівності, і таким чином визначається сума резерву сумнівних боргів.

При визначенні резерву сумнівних боргів за таким методом необхідно розподілити дебіторів товариства на групи за строками. Потім окремий коефіцієнт сумнівності визначається для кожної групи шляхом визначення відношення безнадійної заборгованості конкретної групи до її загальної дебіторської заборгованості. Цей метод більш трудомісткий порівняно з попереднім, проте розрахунки резерву за ним точніші. За способом визначення середньої питомої ваги коефіцієнт сумнівності списаної дебіторської заборгованості в сумі дебіторської заборгованості за попередні 3–5 років обчислюють як частку від розподілу суми списаної дебіторської заборгованості за обраний період на суму дебіторської заборгованості на початок кожного року в обраному періоді. Отримані показники за всі періоди додають, а загальна сума розподіляється на кількість періодів для визначення середнього показника [56, с. 137-138].

Після обчислення необхідної суми резерву сумнівних боргів суб'єкт господарювання створює резерв проведенням Дт 944 Кт 38 на суму створеного резерву сумнівних боргів

При виникненні безнадійної дебіторської заборгованості за період у межах резерву сумнівних боргів, вона спишеться за проведенням Дт 38 Кт 36 (34, 37) на суму такого боргу.

Розглянемо ситуацію, як АТ «Укртрансгаз» могло б відобразити створення такого резерву під іншу дебіторську заборгованість, що показано у Табл. 2.6. Залишок резерву сумнівних боргів на кінець дня 30.03.2022 р. становить 1 000 000 грн. За рахунок резерву сумнівних боргів у квітні 2022 р. списано безнадійну дебіторську заборгованість за реалізовану готову продукцію, за якою минув строк позовної давності, у сумі 100 000 грн. Чистий дохід підприємства на умовах наступної оплати за квітень 2022 р. становить 500 000 грн. Оскільки коефіцієнт сумнівності становить 0,44, то підприємство здійснює нарахування резерву сумнівних боргів у червні в сумі 218 000 грн. (500 000 грн. × 0,44). Тоді на кінець

дня 30.04.2022 р. резерв сумнівних боргів становитиме: $1\ 000\ 000 - 100\ 000 + 218\ 000 = 1\ 118\ 000$ грн.

Таблиця 2.6

Журнал реєстрації господарських операцій

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
1	Відображено залишок резерву сумнівних боргів на кінець дня 31.05.2019 р.	-	38	1 000 000
2	Списано безнадійну дебіторську заборгованість за рахунок резерву сумнівних боргів	38	361	100 000
3	Нараховано у червні 2019 р. суму, що спрямовується на збільшення резерву сумнівних боргів	944	38	218 000
4	Віднесено на фінансовий результат суми в порядку закриття рахунків обліку доходів та витрат	791	944	218 000
5	Відображено залишок резерву сумнівних боргів на кінець дня 30.06.2016 р.	-	38	1 118 000

Джерело: складено автором

Нарахування суми резерву сумнівних боргів за звітний період відображується в Звіті про фінансові результати у складі інших операційних витрат. Визначена на основі класифікації дебіторської заборгованості величина сумнівних боргів на дату балансу становить залишок резерву сумнівних боргів на ту саму дату. Залишок резерву сумнівних боргів на дату балансу не може бути більшим, ніж сума дебіторської заборгованості на ту саму дату.

Отже, методика обліку дебіторської заборгованості суб'єкта господарювання пов'язана з узгодженням питань визнання та оцінки, класифікації дебіторської заборгованості, визначення резерву сумнівних боргів, первинних документів та облікових регістрів, де відобразатимуться операції з нею. Внаслідок специфічності видів дебіторської заборгованості методика обліку кожного з них передбачає свої особливості. Нарахування резерву боргів, хоч і не є обов'язковим, але є досить корисним інструментом управління дебіторською заборгованістю, і має декілька методів його підрахунку. Аналітичний облік дебіторської заборгованості може здійснюватися в розрізі конкретних дебіторів, видів продукції, термінів непогашення та інших ознак.

2.2 Організація бухгалтерського обліку і звітності дебіторської заборгованості підприємства

Питання організації бухгалтерського обліку є основою ведення обліку на підприємстві в цілому. Згідно з присвяченою цій темі статтею Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», відповідальність за організацію ведення бухгалтерського обліку на будь-якому підприємстві, зокрема за забезпечення фіксування фактів здійснення господарських операцій у первинних документах, за збереження оброблених документів, реєстрів та звітності несе власник або уповноважений орган (особа), що здійснює керівництво підприємством.

Не менш важливим є питання форми організації бухгалтерського обліку на підприємстві. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» передбачає чотири можливі форми організації обліку. Акціонерне Товариство «Укртрансгаз» з огляду на достатню економічну доцільність та ряд переваг обрав для себе таку форму організації бухгалтерського обліку, як створення на базі підприємства бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером.

Стосовно дебіторської заборгованості облікова політика може регулювати такі основні питання її організації:

- аналітичні рахунки за дебіторами у складі робочого плану рахунків;
- особливості визнання та оцінки дебіторської заборгованості;
- визначення критеріїв класифікації дебіторської заборгованості;
- метод та період нарахування резерву сумнівних боргів;
- умови віднесення заборгованості до сумнівної та порядок її списання;
- графік документообігу для документів, в яких наведена інформація про дебіторську заборгованість підприємства;
- облікові реєстри, в яких відображатиметься облік дебіторської заборгованості.

Для підприємств, які ведуть облік за міжнародними стандартами, в обліковій політиці поширене використання терміну «фінансові інструменти». Так називаються контракти, які спричиняють виникнення фінансового активу в одного суб'єкта господарювання та фінансового зобов'язання або інструмента капіталу у іншого суб'єкта господарювання. До складу фінансових інструментів входять дебіторська і кредиторська види заборгованості.

Згідно з НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», сумнівний борг — це поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником. Якщо у підприємства наявні такі борги, то відображення дебіторської заборгованості за первісною вартістю в Балансі є неправильним, тому що це завищує активи суб'єкта господарювання. Для адекватної оцінки його платоспроможності потрібно відображати дебіторську заборгованість у Балансі з вирахуванням резерву сумнівних боргів, який для цього розраховується [14].

Операції з дебіторською заборгованістю потрібно документально оформлювати. Облік дебіторської заборгованості може бути здійснений на основі таких первинних документів як рахунок фактура (Додаток В), накладна, акт виконаних робіт або наданих послуг, акт звіряння рахунків (Додаток Г), платіжне доручення (Додаток Д), прибутковий та видатковий касовий ордери (Додатки Е, Ж).

Також важливою частиною організації обліку будь-якого суб'єкта господарювання є вибір форми бухгалтерського обліку та затвердження обліковою політикою відповідних облікових реєстрів.

Фінансові активи та фінансові зобов'язання первісно оцінюються та визнаються за справедливою вартістю. До основних фінансових інструментів Акціонерного Товариства входять позики, грошові кошти та залишки на банківських рахунках, дебіторська та кредиторська види заборгованості [64].

Фінансові активи надалі оцінюються за амортизованою або справедливою вартістю. Інвестиції у боргові інструменти в рамках бізнес-моделі, метою якої є збір потоків грошових коштів за договорами, а також ті інвестиції, які мають потоки грошових коштів за договорами, складеними виключно із виплати основної

суми та відсотків за основною сумою заборгованості, оцінюються за амортизованою вартістю на кінець подальших звітних періодів.

Амортизована вартість розраховується за методом ефективної ставки відсотка та визначається за вирахуванням будь-яких збитків від зменшення корисності. Товариство використовує методику, згідно з якою амортизована вартість фінансових активів із термінами погашення до одного року, за вирахуванням очікуваних кредитних збитків, дорівнює їхній номінальній вартості.

Товариство застосовує спрощений підхід до визнання очікуваних кредитних збитків на весь строк дії фінансових активів, згідно з МСФЗ 9. Воно відображає очікувані кредитні збитки та зміни прогнозованих кредитних втрат на кожну звітну дату, щоб відобразити зміни в кредитному ризику після первісного визнання. Комерційна організація оцінює очікувані кредитні збитки для дебіторської заборгованості на груповій основі. Їх обчислюють з використанням матриці міграції, що базується на історичному досвіді дефолту дебіторів та аналізу поточного стану дебітора. Для використання цього методу контрагенти Товариства групуються за однорідним рівнем кредитного ризику. Товариство нараховує 100% резерв зменшення корисності на дебіторську заборгованість, прострочену на термін більше 365 днів на дебіторську заборгованість контрагента, який розпочав процедуру банкрутства, ліквідації або фінансової реорганізації, та на дебіторську заборгованість контрагентів, які перебувають на тимчасово окупованих територіях України. Відповідно до історичного досвіду, можливість повернення відповідної дебіторської заборгованості в таких випадках є вкрай малою.

Балансова вартість активу зменшується за рахунок резерву, а сума збитку визнається у звіті про прибутки або збитки. Якщо дебіторська заборгованість визнається безнадійною, вона списується з резерву для дебіторської заборгованості, а подальше відшкодування раніше списаних сум включається до складу звіту про прибутки або збитки. Фінансові зобов'язання надалі оцінюються за амортизованою вартістю або за справедливою вартістю через доходи та збитки. Фінансові зобов'язання у подальшому оцінюються за амортизованою вартістю або за справедливою вартістю через доходи та збитки.

Товариство не визнає фінансові активи, коли (i) активи погашені або права на потоки грошових коштів від активів втратили свою силу, або (ii) Товариство передало усі суттєві ризики та винагороди від володіння активами, або (iii) Товариство не передало і не зберегло всі істотні права та винагороди від володіння, але втратило контроль. Контроль зберігається, якщо контрагент не може продати актив третій стороні без потреби накладання додаткових обмежень на операцію продажу.

Торгова та інша дебіторська заборгованість первісно визнається за справедливою вартістю і надалі оцінюється за амортизованою вартістю за методом ефективної відсоткової ставки, за вирахуванням резерву на знецінення [64, 66, 67]. У періоди, коли підприємство є збитковим, воно не робить відрахувань до резервного капіталу.

Акціонерне Товариство «Укртрансгаз», складає звітність за МСФЗ 9. Вимоги до відображення інформації у фінансовій звітності згідно міжнародних стандартів визначаються МСБО 1 «Подання фінансової звітності» [7]. У звітності підприємства інформацію про дебіторську заборгованість розкривають Звіт про фінансовий стан та Примітки до фінансової звітності.

У Примітках містяться детальні відомості про результати господарювання підприємства і за ними можна визначити рівень його інвестиційної привабливості. МСФЗ 9 не формалізують Примітки, а закріплюють основні вимоги до інформації, яка має бути в них розкритою. Примітки до фінансової звітності містять ряд показників і пояснень, які забезпечують деталізацію і обґрунтованість статей фінансових звітів. У Примітках слід розкрити основи складання фінансової звітності і облікової політики підприємства, надати інформацію, що вимагається МСФЗ 9 і якої немає у фінансовій звітності; вказати відомості, що не подані у фінансовій звітності, але важливі для її розуміння. У НП(С)БО є окрема форма 5 «Примітки до фінансової звітності», а в МСБО 1 щодо Приміток зазначається, що суб'єкт господарювання, наскільки це можливо, повинен подавати Примітки до фінансової звітності у впорядкованому вигляді.

Акціонерне Товариство «Укртрансгаз» зазначає у Примітках таку інформацію щодо дебіторської заборгованості:

- Розділ «Залишки та операції з пов'язаними сторонами» містить відомості про суму непогашеної дебіторської заборгованості перед материнською компанією НАК «Нафтогаз України»;
- Розділ «Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги» розкриває інформацію щодо торгової та іншої дебіторської заборгованості, резерви на знецінення, аналіз кредитної якості дебіторської заборгованості за днями прострочення;
- Розділ «Управління фінансовими ризиками» стосується основних категорій фінансових інструментів, зокрема довгострокової дебіторської заборгованості, дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги та іншої поточної дебіторської заборгованості, а також ризиків, з якими стикається Акціонерне Товариство, і заходів для управління ними;
- Розділ «Основні принципи облікової політики» містить інформацію щодо визнання, методів оцінки, класифікації та інших аспектів обліку дебіторської заборгованості;
- Розділ «Істотні облікові оцінки та судження» надає методичку розрахунку резерву сумнівних боргів [64].

Отже, організація обліку дебіторської заборгованості має відношення до неймовірно великої кількості господарських операцій підприємств. У Плані рахунків для таких операцій виділені окремі рахунки і субрахунки, що потім відображаються у фінансовій звітності. Наприкінці звітного періоду інформація про дебіторську заборгованість вказують у Звіті про фінансовий стан та Примітках до фінансової звітності. Необхідно вести облік дебіторської заборгованості з дотриманням усіх правил, визначених у законодавстві України, а також рекомендацій державних органів для достовірного відображення господарських процесів на підприємстві, і адаптувати їх до особливостей господарського середовища і внутрішніх потреб суб'єкта господарювання.

2.3 Удосконалення бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості та її розкриття у звітності

У звітності суб'єкта господарювання інформацію про дебіторську заборгованість розкривають Баланс та Примітки до фінансової звітності.

МСФЗ не містять затверджених форм звітності, на відміну від НП(С)БО. Суб'єкти господарювання України, що складають звітність за МСФЗ, використовують форми, затверджені НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», з коригуваннями на вимоги міжнародних стандартів.

У Звіті про фінансовий стан інформацію щодо дебіторської заборгованості можна знайти у розділі I активу «Необоротні активи» у статті «Довгострокова дебіторська заборгованість», а також у статті «Інші необоротні активи». Поточна дебіторська заборгованість представлена такими статтями II розділу активу балансу «Оборотні активи»:

- короткострокові векселі одержані;
- дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги;
- дебіторська заборгованість за розрахунками (з бюджетом, за виданими авансами, з нарахованих доходів, із внутрішніх розрахунків);
- інша поточна дебіторська заборгованість (з підзвітними особами, за претензіями, за відшкодуванням завданих збитків тощо).

Розглянемо відображення дебіторської заборгованості на прикладі Акціонерного Товариства «Укртрансгаз». У Додатках З, И, К відображено Звіт про фінансовий стан Акціонерного Товариства «Укртрансгаз» за 2018-2020 рр.. Крім звичайних для обліку за НП(С)БО колонок, що демонструють стан статей на початок та на кінець звітного періоду, є ще колонка з інформацією про стан статей Звіту про фінансовий стан на дату переходу до МСФЗ. Вимога до відображення цієї інформації зазначена в МСБО 1. Коди рядків щодо дебіторської заборгованості зі Звіту про фінансовий стан та рахунки бухгалтерського обліку, що їм відповідають, наведені в Додатку Л.

Основною діяльністю Акціонерного Товариства „Укртрансгаз“ є надання послуг з транспортування природного газу магістральними трубопроводами та зберігання природного газу. Товариство припинило діяльність з транспортування природного газу споживачам України та транзит природного газу через територію України до країн Західної і Центральної Європи з 1 січня 2020 р.

Інші види діяльності Товариства включають:

- постачання природного газу споживачам України;
- експлуатацію, реконструкцію і сервісне обслуговування магістральних газопроводів і об'єктів на них;
- діагностування, атестування і сертифікацію основного та допоміжного обладнання;
- будівництво і монтаж газопроводів та об'єктів на них;
- науково-дослідні, конструкторські і проектні роботи в галузі транспортування і зберігання газу;
- здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

1 січня 2020 року нове підприємство, ТОВ „Оператор газотранспортної системи України“, було виділене із Товариства. Таким чином, Акціонерне Товариство „Укртрансгаз“ припинило діяльність із транспортування природного газу [64].

У міжнародній практиці Примітки до фінансової звітності є чи не найважливішою складовою звітної інформації будь-якої компанії. У НП(С)БО 10 визначається, яку інформацію мають містити Примітки до фінансової звітності, зокрема:

- перелік дебіторів і суми довгострокової дебіторської заборгованості;
- перелік дебіторів і суми дебіторської заборгованості пов'язаних сторін, з виділенням внутрішньогрупового сальдо дебіторської заборгованості;
- склад і суми статті балансу «Інша дебіторська заборгованість»;
- метод визначення величини резерву сумнівних боргів;
- сума поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги в розрізі її класифікації за строками непогашення;

- залишок резерву сумнівних боргів за кожною статтею поточної дебіторської заборгованості, його утворення та використання у звітному році [14]. І якщо за національними стандартами є окрема затверджена форма 5 Примітки до фінансової звітності, то в МСБО 1 щодо Приміток зазначається, що суб'єкт господарювання, наскільки це можливо, повинен подавати примітки до фінансової звітності у впорядкованому вигляді.

Акціонерне Товариство «Укртрансгаз» використовує міжнародні стандарти, тому Примітки до звітності цього підприємства не містять вичерпну інформацію щодо дебіторської заборгованості з пов'язаними особами. У Примітках описані лише найбільші за обсягом операції контрагентів, зокрема це материнська компанія НАК «Нафтогаз України». Важливо, аби інформація у Примітках була повною, але також варто не перенасичувати їх відомостями, що не мають суттєвого впливу. Аспекти, що вимагають удосконалення, згруповані за рядом ознак в бухгалтерському обліку і відображені на рисунку 2.1.

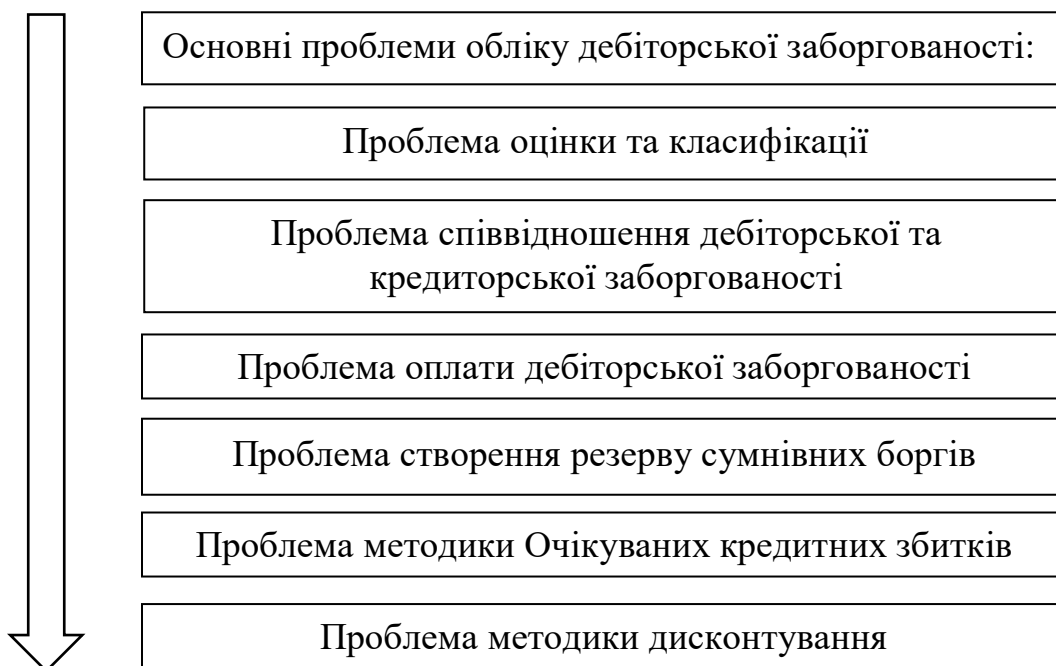

Рис. 2.1 Проблеми обліку дебіторської заборгованості. Джерело: складено автором на основі: [51, с. 43].

- Для вирішення вищезазначених проблем можна застосовувати такі методи:
- використання методу розрахунків із покупцями, який передбачає відсоткові або абсолютні знижки, якщо здійснюється дострокова оплата. Це стимулює

швидке погашення заборгованості і збільшення оборотних коштів у підприємства;

- розширення номенклатури контрагентів, що допомагає диверсифікувати ризик накопичення дебіторської заборгованості та ризик її несплати;
- проведення коефіцієнтного аналізу фінансової звітності компанії, зокрема показників дебіторської заборгованості, що дає змогу коригувати майбутню діяльність підприємства;
- розвиток системи контролю за сплатою дебіторської заборгованості, аналіз простроченої дебіторської заборгованості, причин її виникнення;
- робота з простроченою дебіторською заборгованістю, що націлена на її погашення (телефонні дзвінки, застосування санкцій і штрафів, судово-претензійна робота, співпраця з колекторськими компаніями);
- покращувати і збагачувати національну нормативну базу, а також розвивати її інтеграцію до міжнародної з урахуванням української специфіки економічно-правового поля;
- перед початком роботи з дебітором проводити всебічний його аналіз, зокрема оцінку фінансового стану та платоспроможності;
- регулярний контроль за співвідношенням дебіторської заборгованості і кредиторської для підтримання фінансової стабільності;
- запровадження внутрішніх методик щодо розрахунку очікуваних кредитних збитків залежно від специфіки діяльності підприємства.

Дебіторська заборгованість може мати як негативний, так і позитивний вплив на господарську діяльність підприємства, сприяє збільшенню обсягів реалізації, отриманню додаткового прибутку завдяки відтермінуванню оплати.

Дебіторська заборгованість впливає на такі показники:

- розмір і структура оборотних активів;
- розмір і структура виручки від реалізації продукції;
- тривалість фінансового циклу підприємства;
- оборотність оборотних активів і активів у цілому;
- ліквідність і платоспроможність підприємства;

- джерела коштів підприємства.

Доцільно обрати модель поведінки, яка б сприяла вигідному застосуванню дебіторської заборгованості для конкретного суб'єкта господарювання. Така модель є управлінням дебіторською заборгованістю.

Дебіторська заборгованість як актив має потенційні можливості прямо або опосередковано сприяти припливу коштів до підприємства, що характеризує її економічну вигідність. Основними проблемами, пов'язаними з її виникненням та збільшенням є:

- прострочення терміну повернення дебіторської заборгованості, що призводить до відволікання готівки з обороту;

- неповернення певними дебіторами їхньої заборгованості, що призводить до збитку суб'єкта господарювання за конкретною операцією.

Суб'єктові господарювання необхідно розробити політику щодо управління заборгованістю, яку можна поділити на такі етапи [24, с. 49]:

1. Формування принципів кредитної політики щодо покупців продукції;
2. Визначення можливої суми фінансових ресурсів, які інвестуються в дебіторську заборгованість;
3. Формування системи кредитних умов;
4. Формування стандартів оцінки покупців та диференціація умов надання кредиту;
5. Формування процедури інкасації дебіторської заборгованості;
6. Забезпечення використання на підприємстві сучасних форм рефінансування дебіторської заборгованості;
7. Побудова ефективних систем контролю за своєчасною інкасацією дебіторської заборгованості.

Облік дебіторської заборгованості має достатньо проблем. У нормативно-правових актах немає затвердженої класифікації дебіторської заборгованості за різними ознаками. Так, у якості класифікації використовуються рахунки бухгалтерського обліку та статті Звіту про фінансовий стан, проте не вистачає затвердженої класифікації за групами непогашення, що необхідна для розрахунку

резерву сумнівних боргів. Внаслідок цього, до прикладу, два підприємства, що застосують різний поділ дебіторської заборгованості на види за строком непогашення, розрахують резерв сумнівних боргів за тим самим методом, проте їхні показники можуть бути непорівнюваними.

Особливу увагу автори приділяють методам удосконалення обліку дебіторської заборгованості безпосередньо на підприємстві. Українські науковці Є. П. Гнатенко пропонує застосовувати метод надання знижок за довгострокової оплати при розрахунках з покупцями. Цей метод поширений у країнах з розвинутими ринковими відносинами і дійсно може зменшити кількість прострочених боргів у контрагентів, однак його недолік полягає у додаткових витратах на фінансування знижок. Більш доцільним буде застосування зворотнього методу: виписки штрафів контрагентам за прострочення оплати заборгованості. [28, с. 17].

Впровадження в практику управління обмеження дебіторської заборгованості у загальних обсягах і в розрахунку на одного дебітора є необхідною порадою для підприємств, які хочуть зменшити обсяги сумнівної та безнадійної видів заборгованості.

Отже, організація обліку дебіторської заборгованості суб'єкта господарювання пов'язана з узгодженням питань визнання та оцінки, класифікації дебіторської заборгованості, визначення резерву сумнівних боргів, первинних документів та облікових реєстрів, де відображатимуться операції з нею. Методика обліку різних видів дебіторської заборгованості передбачає свої особливості. Аналітичний облік дебіторської заборгованості може здійснюватися в розрізі конкретних дебіторів, видів продукції, термінів непогашення та інших ознак залежно від завдання, для якого такий облік здійснюється. Наприкінці звітнього періоду інформація про дебіторську заборгованість вказується у Звіті про фінансовий стан та Примітках до фінансової звітності. Також облік дебіторської заборгованості потребує постійного удосконалення, що вимагає дій як на мікро-, так і на макрорівні.

РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНСТІ ТА НАПРЯМКИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

3.1 Методика економічного аналізу дебіторської заборгованості підприємства

Економічний аналіз підприємства сприяє зростанню ефективності ведення господарської діяльності. За допомогою розрахунку певних коефіцієнтів можна проводити моніторинг результативності компанії. На основі таких даних також можна знаходити напрямки, що потребують удосконалення. З отриманої інформації керівництво підприємства приймає рішення щодо подальших покращень і розвитку.

Надійна інформаційна база є запорукою швидкого і достовірного економічного аналізу. Джерела інформації для економічного аналізу дебіторської заборгованості можна згрупувати наступним чином:

- законодавчі нормативні акти, релевантні для конкретного підприємства, що регулюють облік дебіторської заборгованості;
- аналітика щодо стану галузі, у якій працює підприємства, дані Державної служби України, ;
- дані фінансової звітності інформація (Баланс (Звіт про фінансовий стан) та Примітки до фінансової звітності);
- звітність до органів статистики, а також інших регуляторів;
- первинні документи, що стосуються дебіторської заборгованості;
- інформація з форм аналітичного обліку по дебіторській заборгованості;
- договори та угоди, укладені з дебіторами, рішення судів щодо справ, пов'язаних з дебіторами;
- інформація, що характеризує діяльність кожного дебітора (фінансова звітність, характеристика компанії, відгуки контрагентів, що з ним співпрацюють і т.д.).

Важливо звернути увагу, що для потреб поточного обліку частіше здійснюється точковий аналіз певної кількості контрагентів, оминаючи суцільну їх перевірку. У такому разі під час підбору інформаційної бази потрібно виходити з потреб і задач, які ставляться, щоб зменшити кількість нераціонального витрачання часових і трудових ресурсів.

Місце аналізу в системі управління можна представити схемою, зображеною на Рис 3.1.

Керуюча підсистема			
Планування Основні напрями і зміст діяльності підприємств	Облік (збір, систематизація, узагальнення даних управління)	Аналіз (осмислення, розуміння інформації)	Управлінське рішення (вибір оптимального рішення)
Керована підсистема (господарська діяльність)			

Рис. 3.1 Місце економічного аналізу в системі управління. Джерело: складено автором.

Вибір прийому аналізу дебіторської заборгованості залежить від мети і інформаційних джерел, також на неї можуть впливати людські, часові та технічні обмеження. Система основних методичних прийомів аналізу дебіторської заборгованості містить сукупність різних методичних прийомів (Додаток М).

При здійсненні аналізу поточної дебіторської заборгованості варто розуміти не тільки глобальну мету такого аналізу, а й вміти ділити цю мету на менші цілі, для досягнення яких необхідно здійснити групу аналітичних заходів на кожному з етапів аналізу. Загальна структура проведення аналізу дебіторської заборгованості містить 4 етапи. На першому необхідно визначити об'єкт аналізу і відповідні методи які будуть використовуватися у дослідженні. На другому варто підготувати джерела інформації, перевірити їх надійність та релевантність. Третью етапу відповідає кількісний та якісний аналіз дебіторської заборгованості. На четвертому етапі варто узагальнити отримані результати і зробити висновки на основі

виконаної роботи. Більш деталізована структура послідовності здійснення аналізу дебіторської заборгованості наведена у Додатку Н.

Стан розрахункової дисципліни характеризується наявністю дебіторської заборгованості і має суттєвий вплив на фінансову стійкість компанії. Значущість аналізу дебіторської й кредиторської заборгованості визначається, з однієї сторони тим, що недостатня увага до цього питання може привести цілком благополучне підприємство до банкрутства, з іншого боку — реструктуризацію заборгованості доцільно розглядати як метод фінансового оздоровлення підприємства.

Розглянемо динаміку дебіторської заборгованості Акціонерного Товариства «Укртрансгаз» за останні 3 роки, що подана в Таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Аналіз динаміки дебіторської заборгованості Акціонерного Товариства
«Укртрансгаз» з 2018 по 2020 роки, тис. грн.

	Абсолютні величини, тис. грн.			Структура в балансі			Абсолютне відхилення, базисне, тис. грн.		Темп зростання базисний, %	
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2019- 2018	2020- 2018	2019/2018	2020/2018
Довгострокова дебіторська заборгованість	28 471	31 341	63 463 595	0,01 %	0,02 %	43,72 %	2 870	63 435 124	110%	222906%
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	7 538 898	8 408 270	4 407 668	2,82 %	4,42 %	3,04%	869 372	-3 131 230	112%	58%
Дебіторська заборгованість за розрахунками за виданими авансами	113 713	67 756	767 242	0,04 %	0,04 %	0,53%	-45 957	653 529	60%	675%
з бюджетом	497 014	703 325	710 508	0,19 %	0,37 %	0,49%	206 311	213 494	142%	143%
у тому числі з податку на прибуток	497 014	242 963	683 526	0,19 %	0,13 %	0,47%	-254 051	186 512	0%	0%
Інша поточна дебіторська заборгованість	200 253	189 782	17 889 007	0,07 %	0,10 %	12,32 %	-10 471	17 688 754	95%	8933%

Джерело: складено автором на основі [64, 66, 67].

За базу прийнято 2018 рік, розраховані показники відображають динаміку зміни щодо нього.

Абсолютні величини, що подані в Таблиці 3.1, повторюють значення у кожному періоді у фінансовій звітності підприємства.

Показники структури показують частку певного виду дебіторської заборгованості у структурі балансу.

Показники абсолютного відхилення розраховуються як різниця між отриманим показником і базовим. Відповідь зазначається по модулю. У результаті можна прослідкувати тенденцію зміни досліджуваних величин, тобто у якій мірі величина, отримана в результаті досвіду, відрізняється від нормативних значень.

Абсолютний приріст (відхилення в структурі базисне) – величина, що розраховується як різниця між поточним роком та роком, з яким відбувається зіставлення і показує на скільки в даному випадку тис. грн. зріс показник у поточному році порівняно з попереднім або з базисним. Темп зростання знаходиться як відношення поточного показника до попереднього або базисного, що помножене на 100% та показує скільки відсотків поточний показник складає від бази порівняння [39, с. 325-326].

Найбільшу частину у структурі активів займає довгострокова дебіторська заборгованість, відповідно вона має найбільший вплив на діяльність компанії. Одночасно з цим підприємство майже не залежить від інших видів дебіторської заборгованості у 2020 р. У 2019 р. лідируючі позиції за впливом мала дебіторська заборгованість за товари, роботи і послуги, що є нормальним для підприємства.

Для розуміння фінансового стану підприємства варто розуміти, як змінюються показники поточної дебіторської заборгованості у динаміці, що зображено на Рис. 3.2. Слідкувати за явищем в динаміці є важливим, оскільки вивчення закономірностей динаміки використовується система показників, які характеризують напрямок та інтенсивність зміни у часі досліджуваної ознаки.

Рис. 3.2 Склад дебіторської заборгованості Акціонерного Товариства «Укртрансгаз», 2018-2020 роки. Джерело: складено автором на основі:[64, 66, 67].

Найбільшу питому вагу з оборотних активів у структурі балансу у 2018 та 2019 роках займає дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, яка у 2019 році складає 4,42% усіх активів, а в 2018 році – 2,82%, що свідчить про погіршення платіжної дисципліни серед дебіторів. У 2020 році найбільше частка у структурі активів припадає на довгострокову дебіторську заборгованість, а також іншу дебіторську заборгованість, це 43,72% і 12,32% відповідно. Така ситуація пояснюється двома факторами: зменшення валюти балансу, а також наявністю довгострокової частини компоненту ціни дочірнього підприємства ТОВ «ОТГСУ» у довгостроковій дебіторській заборгованості і поточної частини змінного компоненту ціни дочірнього підприємства ТОВ «ОТГСУ» в іншій поточній заборгованості.

Крім того, для аналізу стану та динаміки дебіторської заборгованості доцільно здійснити розрахунок ряду показників [39, с. 189-190].

Коефіцієнт обертання дебіторської заборгованості визначає відношення виручки підприємства до середньої величини дебіторської заборгованості підприємства за період.

Цей коефіцієнт показує, у скільки разів чистий дохід є більшим, ніж середнє значення дебіторської заборгованості. Повинен збільшуватися; нижня межа становить 18; кількість разів (Табл. 3.2).

Поряд з ним визначають період погашення дебіторської заборгованості, шляхом ділення 360 днів у році на коефіцієнт обертання дебіторської заборгованості. Кожне підприємство обирає свою методику аналізу, тому на практиці зустрічається використання для обчислення 365 днів, або інших значень, у залежності від потреб компанії.

Якщо підприємство має достатньо високу оборотність дебіторської заборгованості, то це може свідчити про покращення платіжної дисципліни контрагентів. На зміну оборотності дебіторської заборгованості впливає кредитна політика суб'єкта господарювання, рівень контролю за операціями і загалом створена система внутрішнього контролю на підприємстві, що допомагає контролювати своєчасну оплату, а також її правові основи.

Частка сумнівної дебіторської заборгованості визначає відношення сумнівної дебіторської заборгованості до дебіторської заборгованості, показує частку простроченої дебіторської заборгованості в загальній сумі дебіторської заборгованості. Повинен зменшуватись, регламентовані межі $[0-0,1]$. Частка сумнівної дебіторської заборгованості характеризує «якість» дебіторської заборгованості. Її збільшення свідчить про зниження ліквідності. Повинен зменшуватись, регламентовані межі $[0-0,1]$ [30, с. 44].

Відношення поточної дебіторської заборгованості до кредиторської характеризує якість політики комерційного кредитування компанії. Збалансованість грошових потоків у процесі розрахунків з постачальниками і покупцями позитивно впливає на фінансовий стан компанії. Має прямувати до 1, адже у такому випадку компанія може кредитувати своїх покупців за рахунок постачальників.

Таблиця 3.2

Розрахунок коефіцієнтів, що характеризують дебіторську заборгованість

	Формула	2018	2019	2020	Відносне відхилення базисне (2020/2018)
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, оборотів	$\frac{\text{Чист. дохід в д. реаліз.}}{\text{Серед. варт. поточ. деб. заб.}}$	0,2	0,37	0,12	0,61
Період погашення дебіторської заборгованості, днів	$\frac{360}{\text{Коеф. оборот. поточ. деб. заб.}}$	1759,19	966,47	2912,98	1,63
Частка сумнівної дебіторської заборгованості	$\frac{\text{Сума сімнівної деб. заборг.}}{\text{Сума деб. заборгованості}}$	0,79	0,83	0,35	0,45
Відношення поточної дебіторської заборгованості до поточної кредиторської заборгованості	$\frac{\text{Поточна деб. заб.}}{\text{Поточна кред. заб.}}$	0,89	0,51	2,75	3,08

Джерело: складено автором на основі [64, 66, 67].

Показник оборотності поточної дебіторської заборгованості протягом досліджуваного періоду зменшився у 0,61 разів. Тенденція до зростання показника є позитивною у 2019 році, що свідчить про те, що з кожним роком все більша частка від виручки підприємства перетворюється у грошові кошти. Такі зміни спричинені в основному більшими темпами зростання чистого доходу, аніж зростання середньої вартості дебіторської заборгованості. У 2020 р. спостерігається різке зниження коефіцієнта. Це пов'язано з різким зростанням довгострокової дебіторської заборгованості з 31 341 тис. грн. до 63 463 595 тис. грн. Позитивні зрушення також спостерігалися і в розрахунку періоду погашення дебіторської заборгованості: зростання майже удвічі з 2018 до 2019 року. При зростанні коефіцієнту оборотності період погашення зменшується. Якщо у 2018 році – це 4,8 років, то в 2020 році – 7,9 роки. Такі результати ілюструють значну кількісну перевагу довгострокової дебіторської заборгованості перед поточною протягом усього досліджуваного періоду.

Частка сумнівної заборгованості має галопуючі показники і досягла свого піку у 2019 році – 83%. У 2020 році показник зменшився до 35%, що може бути пов'язаним з тим, що Акціонерне Товариство «Укртрансгаз» припинило

постачання природного газу споживачам України та його транзиту. Відповідно у цьому періоді не виникало нової заборгованості такого типу.

Також варто звернути увагу, що внаслідок урегулювання судових спорів з НАК «Нафтогаз України» Акціонерне Товариство «Укртрансгаз» змогло отримати право власності на 2,06 млрд. куб. м. природного газу, що спричинило взаємне погашення зобов'язань. Станом на 31.12.2020 непогашена дебіторська заборгованість від НАК «Нафтогаз України» складала 85% торгової дебіторської заборгованості. Ще одним важливим фактором в діяльності компанії є виділення з Акціонерного Товариства «Укртрансгаз» нового суб'єкта господарювання - ТОВ „Оператор газотранспортної системи України» з 1 січня 2020 року.

Відношення поточної дебіторської заборгованості до кредиторської слугує показником щодо якості комерційного кредитування компанії. У 2018 і 2019 роках спостерігалось зниження показника, а в 2020 році поточна дебіторська заборгованість стала переважати над поточною кредиторською і становила 2,75.

Для більш широкого розуміння діяльності компанії необхідно проаналізувати також показники кредиторської заборгованості, якою балансується дебіторська (Таблиця 3.3).

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості - показник ділової активності, який вказує на кількість оборотів, які здійснила кредиторська заборгованість протягом року. Показник розраховується як співвідношення собівартості до середньорічної суми кредиторської заборгованості. [54, с. 234].

Таблиця 3.3

Розрахунок коефіцієнтів кредиторської заборгованості

Показник	Формула	2018	2019	2020	Відносне відхилення базисне (2020/2018)
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, оборотів	$\frac{\text{Соб. реалз. прод.}}{\text{Сер. варт. поточ. кредит. заб.}}$	-0,29	-0,15	-0,25	-0,14
Період погашення кредиторської заборгованості, днів	$\frac{360}{\text{Коеф. оборот. поточ. кред. заб.}}$	-1246	-2447	-1445	0,16

Джерело: складено автором на основі [64, 66, 67].

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості має різкі зміни спершу у сторону зменшення у 2019 р. (з 0,29 до 0,15), а потім до збільшення 2020 р. до 0,25. Собівартість стабільно зменшується, а кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги зростає, проте на нерівномірність середньої вартості поточної кредиторської заборгованості також впливають інші поточні зобов'язання, що у 2018 р. становили 1 266 314 тис. грн, у 2019 р. 255 727 тис. грн., а в 2020 р. 2 279 201 тис. грн. Період погашення кредиторської заборгованості дзеркально відображає коефіцієнт оборотності. Якщо у 2018 р. на погашення потрібно було 1 246 днів, то у 2020 р. 1 445 днів. Спостерігається тенденція до різких коливань.

В аналізі зацентовано увагу на коефіцієнті обертання та періоді погашення, адже дохід від реалізації найкраще демонструє, яких результатів вдалось досягти за період із наявністю дебіторської заборгованості зазначеного обсягу. Коефіцієнти оборотності Акціонерного Товариства «Укртрансгаз» змінюються галопуючим чином, на це впливають судові спори, виділення нового суб'єкта господарювання, і те, що основні операції здійснюються з компаніями, якими керує держава. У результаті ці фактори дають негативну зміну для погашення дебіторської заборгованості. Можна спостерігати збільшення обсягу дебіторської заборгованості з одночасним збільшенням її частки в активах в основному за рахунок довгострокової заборгованості. Це негативне явище, оскільки збільшення цієї частки означає відсутність поступового розрахунку дебіторів з підприємством. Високе значення цієї частки спричинене специфікою функціонування підприємства у галузі продажу і транспортування газу, а також наявності довгострокового договору щодо змінного компоненту ціни дочірнього підприємства ТОВ «ОТГСУ». Розмір дебіторської заборгованості буде залежати від рівня розрахунків з боку контрагентів, що знаходяться здебільшого у державній власності. На нього не впливатимуть розрахунки зі споживачами-громадянами, оскільки компанія з 2020 року не надає таких послуг. Загалом співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості є нестабільними.

3.2 Факторний аналіз дебіторської заборгованості підприємства

Процес вивчення ефективності діяльності підприємств передбачає дослідження не тільки різноманіття, але і взаємозв'язків факторів, які його обумовлюють. Практично неможливо ідентифікувати якийсь фактор, який був би абсолютно незалежним, незв'язаним з іншими. Тому серед багатьох форм закономірних зв'язків економічних явищ важливу роль відіграють причинно-наслідкові.

Ідея факторного аналізу полягає в розкладанні зміни результуючої змінної у незалежні компоненти, кожна з яких характеризує вплив того чи іншого фактора x_i або взаємодія ряду факторів.

У детермінованому факторному аналізі досліджується взаємозв'язок і вплив один на одного факторів, при якому результативний показник характеризується функціональним характером (Рис. 3.3), тобто результативний показник може бути представлений у вигляді добутку, частки від розподілу або алгебраїчної суми показників, які є факторами детермінованої моделі.

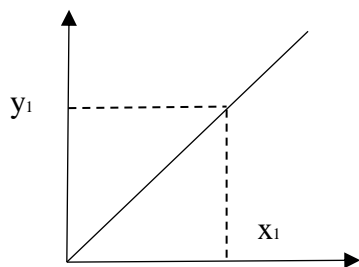

Рис. 3.3. Детермінований зв'язок між фактором і результатом. Джерело: складено автором

Детермінований факторний аналіз проводиться у наступній послідовності:

- 1) визначається (будується) економічно обгрунтована (з позицій факторного аналізу) детермінована факторна модель;
- 2) вибирається прийом аналізу;
- 3) реалізуються рахункові процедури;
- 4) формулюються висновки.

Таким чином, першочергове завдання факторного аналізу полягає в побудові моделі, яка визначається шляхом логічного аналізу.

Існують два типи зв'язків, які досліджуються в процесі факторного аналізу: функціональні та стохастичні. Зв'язок називають функціональним або жорстко детермінованим, якщо кожному значенню факторної ознаки відповідає досить визначене не випадкове значення результативної ознаки. Стохастичний або вірогідний зв'язок відображає відповідність кожному значенню факторної ознаки – множинність значень результативної ознаки.

Складний процес формування рівня досліджуваного показника господарської діяльності може бути розкладений різними прийомами на його складові (фактори) і відображений у вигляді моделі детермінованої факторної системи. Детерміноване моделювання факторних систем – це простий та ефективний засіб формалізації зв'язку економічних показників; воно служить основою кількісної оцінки ролі окремих факторів у динаміці зміни узагальненого показника.

Аналіз показників діяльності підприємства за допомогою жорстко детермінованого факторного аналізу має певні особливості:

Факторна модель повністю замикається на ту систему чинників, які піддаються об'єднанню в дану модель. Межею складання такої моделі є довжина безперервного ланцюжка прямих зв'язків.

Даний підхід не дозволяє поділити результати впливу одночасно діючих факторів, які не піддаються об'єднанню в однієї моделі. Таким чином ми абстрагуємось від дії інших факторів, а усі зміни результативного показника повністю приписуємо впливу чинників, які включені у модель.

Аналіз може виконуватися для одиничного об'єкту при відсутності сукупності спостережень.

Одним з найбільших суттєвих недоліків детермінованого факторного аналізу економічних явищ є неможливість включення у модель вільного набору факторів. З іншого боку, мета факторного аналізу – виявлення найбільш значущих факторів і оцінка ступеню їх впливу. Тому, при використанні детермінованих моделей намагаються по можливості розширити модель, включаючи до неї додаткові фактори. Досягається це за рахунок або подальшого розкладання вже включених до неї факторів, або шляхом введення нових. Таке можна зробити лише у тому

випадку, коли в процесі перетворень у моделі з'являться чинники, які мають розумну економічну інтерпретацію [50, с. 88].

Факторний аналіз – це визначення впливу окремих факторів (причин) на результативний показник детермінованих (розмежованих у часі) або стохастичних (що не мають певного порядку) прийомів дослідження. При цьому факторний аналіз може бути як прямим (власне аналіз), коли результативний показник поділяють на окремі складові, так і зворотним (синтез), коли його окремі елементи з'єднують у загальний результативний показник [49].

Для здійснення факторного аналізу поточної дебіторської заборгованості використовується наступна модель:

$$\text{Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, оборотів} = \frac{\text{Чист. дохід від реаліз.}}{\text{Сер. варт. деб. заб.}}$$

Для факторного аналізу Акціонерного Товариства «Укртрансгаз» було обрано наступні елементи фінансової звітності, що характеризують дебіторську заборгованість:

- дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги;
- дебіторська заборгованість за розрахунками за виданими авансами;
- інша поточна дебіторська заборгованість;
- довгострокова дебіторська заборгованість.

Таким чином досліджувана модель буде мати вигляд:

$$\text{Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, оборотів} = \frac{\text{Чист. дохід від реаліз.}}{\text{Сер. вартість (деб заборг. за продукцію, товари, роботи, послуги; за виданими авансами; інша; довгостр.)}}$$

Дані щодо діяльності Акціонерного Товариства «Укртрансгаз», які використовуються для подальших розрахунків у дослідженні, агреговані у Таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Вхідні дані для факторного аналізу дебіторської заборгованості Акціонерного Товариства «Укртрансгаз»

	Середня вартість дебіторської заборгованості за видами, тис. грн.	
	2019	2020
Чистий дохід від реалізації продукції	3 274 654	6 028 781
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	7 973 584	6 407 969
Дебіторська заборгованість за розрахунками за виданими авансами	90 735	417 499
Довгострокова дебіторська заборгованість	29 906	31 747 468
Інша поточна дебіторська заборгованість	195 018	9 039 395
Дебіторська заборгованість з бюджетом	600 170	706 917

Джерело: складено автором на основі [64, 66, 67].

У детермінованому аналізі факторний аналіз може також здійснюватися за допомогою методу пропорційного ділення (3.1). Він застосовується в комбінованих адитивних моделях:

$$T = \frac{a}{b + c + d + e + f} \quad (3.1)$$

де T – результуючий показник;

a, b, c, d, e, f – фактори, що впливають на результуючий показник.

Щоб визначити вплив фактору b у змішаній моделі такого типу слід зробити розрахунки за формулою (3.2):

$$T_b = \frac{\Delta T}{\Delta b + \Delta c + \Delta d + \Delta e + \Delta f} \Delta b \quad (3.2)$$

де T_b – вплив на результуючий показник фактору b ;

ΔT – зміна результуючого показника;

$\Delta b, \Delta c, \Delta d, \Delta e, \Delta f$ – зміна факторів, що впливають на результуючий показник.

Такі ж кроки варто зробити для кожного члена цієї функції, що впливає на результуючий показник.

Здійснивши факторний аналіз, визначається, як впливає зміна кожного виду дебіторської заборгованості на показник оборотності дебіторської заборгованості у 2020 році Акціонерного Товариства «Укртрансгаз». Розрахунок і результати такого аналізу представлені в Табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Вплив зміни дебіторської заборгованості за видами на оборотність поточної дебіторської заборгованості

Показник	Значення
Δ Дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги	2,63%
Δ Дебіторської заборгованості за виданими авансами	-0,55%
Δ Довгострокової дебіторської заборгованості	-53,20%
Δ Дебіторської заборгованості з бюджетом	-0,18%
Δ Іншої дебіторської заборгованості.	-14,83%
Δ Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (Баланс відхилень)	-66,13%
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості 2019	0,37
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості 2020	0,12

Джерело: складено автором

Отже, за результатами побудови моделі можна спостерігати зміну коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості на -66,13%, порівнюючи 2019 і 2020 роки. Основною причиною такої різкої зміни є вплив довгострокової дебіторської заборгованості. Вона змінює результат на -53,2%. Також негативно впливають на коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості інша дебіторська заборгованість (на -14,83%), дебіторська заборгованість за виданими авансами (на -0,55%), і дебіторська заборгованість з бюджетом (на -0,18%). Єдиний фактор, що показує позитивну зміну для результуючого показника – це дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (на 2,63%). Довгострокова заборгованість займає 43,72 % у 2020 р. у структурі балансу, відповідно має і найбільший вплив на результуючу зміну.

3.3 Використання результатів економічного аналізу дебіторською заборгованістю для управління підприємством

Значення аналізу дебіторської заборгованості – це важливий елемент у системі управління виробництвом, діючий засіб виявлення внутрішньогосподарських резервів, основа роздроблення науково обґрунтованих планів управлінських рішень.

Підприємствам необхідно вдосконалювати ведення обліку взаєморозрахунків, організувати ефективну та дієву систему внутрішньогосподарського контролю й аналізу дебіторської заборгованості, а також шукати шляхи ефективного управління нею. Дієвим інструментом для вирішення цих проблем є аналіз стану дебіторської заборгованості, проте варто вміти правильно його провести і інтерпретувати, оскільки економічний аналіз є одним з частин комплексу заходів направлених на покращення структури дебіторської заборгованості, що у свою чергу є одним з етапів з удосконалення фінансового стану підприємства.

Дебіторська заборгованість як актив має потенційні можливості прямо або опосередковано сприяти припливу коштів до підприємства, що характеризує її економічну вигідність. Основними проблемами, пов'язаними з її виникненням та збільшенням є:

- прострочення терміну повернення дебіторської заборгованості, що призводить до відволікання готівки з обороту;
- неповернення певними дебіторами їх заборгованості внаслідок певних об'єктивних чи суб'єктивних причин, що призводить до збитку суб'єкта господарювання за конкретною операцією.

Тому суб'єктові господарювання необхідно сформулювати політику щодо управління заборгованістю, яку можна поділити на такі етапи [24, с. 49]:

1. Формування принципів кредитної політики у відношенні до покупців продукції.

2. Визначення можливої суми фінансових ресурсів, які інвестуються в дебіторську заборгованість.
  3. Формування системи кредитних умов.
  4. Формування стандартів оцінки покупців та диференціація умов надання кредиту
  5. Використання суб'єктами господарювання сучасних форм рефінансування дебіторської заборгованості.
  6. Побудова ефективної системи контролю за дебіторською заборгованістю
- Формування політики управління дебіторською заборгованістю

підприємства відносно дебіторів здійснюється за такими етапами:

- 1) аналіз дебіторської заборгованості за попередні періоди;
- 2) формування принципів кредитної політики відносно дебіторів;
- 3) побудова ефективних систем контролю за рухом і своєчасністю інкасації дебіторської заборгованості; формування системи штрафних санкцій за прострочення виконання зобов'язань;
- 4) забезпечення використання на підприємстві сучасних форм рефінансування дебіторської заборгованості [44].

За допомогою аналізу розробляються стратегія розвитку і діяльності суб'єкта господарювання, здійснюються плани та управлінські дії, проводиться перевірка виконання, знаходяться ресурси покращення якості господарювання, здійснюється оцінка результату діяльності підприємства, її підрозділів, працівників. Зокрема, важливою складовою аналізу фінансового стану підприємства є аналіз дебіторської заборгованості. Її різнопланове дослідження допомагає оцінити фінансовий стан та перспективи розвитку підприємства. Основними напрямками аналізу фінансового стану підприємства (організації) є:

- оцінка складу, руху і структури майна підприємства, джерел його виникнення (у цей напрямок зокрема входить оцінка стану кредиторської і дебіторської заборгованості, їхньої структури і оборотності);
- аналіз складу, руху і структури фінансових ресурсів;

- аналіз абсолютних і відносних показників ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості [36, с. 510].

Від дебіторської заборгованості залежать грошові кошти підприємства і те, на скільки вони є доступними, щоб ними розпоряджатися. Якщо у суб'єкта господарювання спостерігається нетипове збільшення дебіторської заборгованості, це може бути симптомом нераціональної кредитної політики і взаємодії з покупцями у поєднанні з недостатнім контролем, або ж про звичайне зростання продажів через збільшення обсягів діяльності. Також таке явище може спричинити неплатоспроможність, або й банкрутство.

Якщо дебіторська заборгованість не погашається протягом довгого періоду часу, то це призводить до нестачі грошових коштів та їх еквівалентів, що спричиняє знижену можливість підприємства до розрахунків.

В умовах існування таких впливів дебіторської заборгованості на діяльність підприємства важливо відповідально ставитися до використання й управління заборгованостями компанії, які мають за основу дослідження показників, які описують співвідношення до затрачених ресурсів.

Управління дебіторською заборгованістю можна вважати ефективним у разі, якщо структура, обсяги і співвідношення дебіторської заборгованості до валюти балансу здійснюють оптимізацію витратної частини діяльності компанії, отриманого прибутку і наявності вільних грошових коштів. Також під час цього процесу важливо надавати пріоритет інтересам компанії, цілям і майбутнім напрямкам діяльності. Склад активів і їхній зв'язок і співвідношення з пасивом впливають на ліквідність балансу, а швидкість і строки оборотності і погашення на ліквідність заборгованості.

Невід'ємним етапом фінансової оцінки підприємства є аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованостей.

Для покращення розрахункової дисципліни використовуються методи як загального так факторного аналізів. Основними етапами аналізу становища дебіторських заборгованостей є:

1. Визначення абсолютної величини дебіторських заборгованостей товариства протягом терміну, що аналізується.
2. Розрахунок абсолютного і відносного відхилення та зміни їх питомої ваги.
3. Розрахунок питомої ваги дебіторських заборгованостей у загальному обсязі обігових ресурсів товариства.
4. Оцінка розрахунків товариства за їх видами - розрахунки з дебіторами чи кредиторами, розрахунки з персоналом, з бюджетом, а також дебіторська та кредиторська заборгованість за розрахунками.
5. По кожному виду розрахунків аналізуються абсолютні і відносні зміни.
6. Оцінка показників питомої ваги кожного виду видатків товариства в загальному їх обсязі.
7. Оцінка коефіцієнтів обороту з утворення і погашення дебіторської і кредиторської заборгованостей.
8. Оцінка змін, що відбулися з обсягом і структурою.

Дебіторська заборгованість - величина, якою потрібно управляти. Щоб це зробити потрібно реалізувати необхідні дії по управлінню процесом руху дебіторських заборгованостей, а саме:

- постійно виявляти недопустимі (прострочені, безнадійні) види дебіторських заборгованостей та зобов'язань;
- перевіряти становище розрахункових операцій;
- контролювати співвідношення дебіторських та кредиторських заборгованостей: велике перебільшення дебіторських заборгованостей спричиняє потребу в залученні ресурсів.

Можна здійснити наступну класифікацію заходів щодо роботи з дебіторської заборгованості (Рис. 3.4):

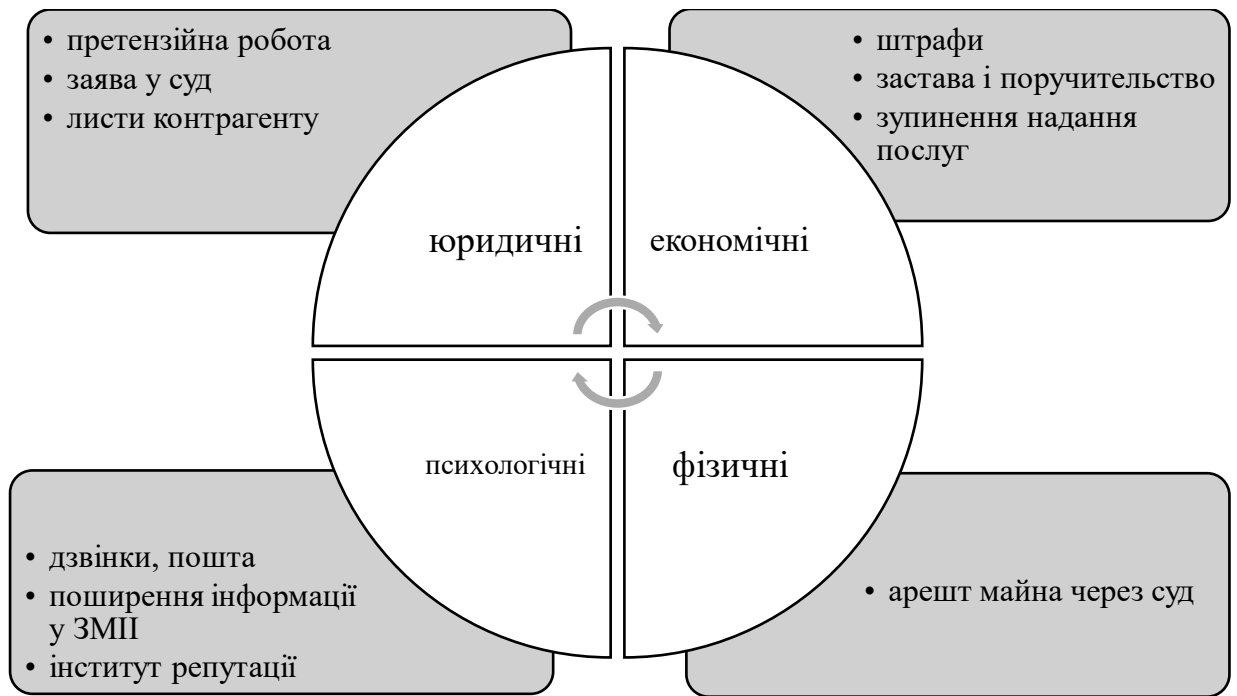

Рис. 3.4. Класифікація заходів щодо погашення дебіторської заборгованості.
Джерело: складено автором на основі [52, с. 828].

Для ефективного управління дебіторською заборгованістю можна також здійснювати інші кроки, які можна поділити на три підходи [34]:

1) Заходи, використовуючи які підприємство може делегувати ризик за виконані операції частково або повністю на інші компанії. Також можна передавати функцію повернення заборгованості іншому суб'єкту господарювання. Таким чином інша компанія приймає на себе зобов'язання повернути заборгованість, або забезпечує її. Для цього можуть використовуватися банківські гарантії (часто розповсюджені під час проведення аукціонів), лізингові операції, векселі. Мінусом використання таких практик є те, що третя сторона надає такі послуги платно, і не всі готові до таких накладних витрат. Також досить часто до існують певні вимоги до заборгованості, щодо якої перекладається ризик, а також вимоги до самих компаній, що бажають отримати таку послугу. Одночасно з цим щодо цієї групи заходів наявний високий ризик шахрайства.

2) Забезпечення заборгованості власним майном або залучення одо операцій поручителя, який теж нестиме відповідальність своїм майном. Унаслідок використання таких механізмів як застава та поручительство рівень надійності погашення заборгованості є значно вищим, проте і ці засоби часто потребують

додаткового юридичного супроводу і фінансових витрат. Також варто зауважити, що стягнення майна повинне відбуватися через суд, для чого необхідно мати також часові і людські ресурси.

3) Комплекс заходів, що передбачає повернення сумнівної дебіторської заборгованості у разі її виникнення, але не є її забезпеченням. Використовуючи досудові переговори і урегулювання конфлікту через посередника, судові вирішення спору, здійснюючи факторингові операції, можна не превентивно, а постфактум досягти погашення заборгованості. Це не потребує початкових додаткових витрат у разі, якщо заборгованість буде погашена звичайним шляхом, але у разі спрацьовування таких механізмів розмір грошових ресурсів на їхнє здійснення є достатньо вагомим.

Для Акціонерного Товариства «Укртрансгаз» було не зовсім доцільним використання заходів першої групи, оскільки значна частка їхніх споживачів припадало на населення України, проте з початку 2020 р. компанія перестала надавати послуги напряму споживачам, а співпрацює здебільшого з великими контрагентами, значна частка діяльності яких забезпечується державою, тому підприємств такий механізм може стати дієвим у довгостроковій перспективі.

Заходи, що належать другій групі можна інтерпретувати під особливості Акціонерного Товариства «Укртрансгаз», наприклад, крайніми мірами можна вважати демонтаж обладнання, або встановлення механізмів, що зупиняють його використання до погашення дебіторами їхньої заборгованості. Таким чином підприємство просто не надає послуги споживачам, які у свою чергу не можуть в короткостроковій перспективі їх отримувати від іншого постачальника.

Найбільш розповсюдженими є заходи третьої групи, тобто судові заходи, проте варто зазначити їх основний недолік - це також високі затрати на їх здійснення з певною долею майбутньої невизначеності і ризику. Але і це не єдиний ризик. Однією з перепон є також значні часові витрати, що в умовах інфляційних процесів можуть стати фатальними для підприємства.

Варто звернути увагу, що в результаті факторного аналізу для Акціонерного Товариства «Укртрансгаз» основним фактором, що впливає на коефіцієнт

оборотності поточної дебіторської заборгованості, що є важливим для визначення економічного стану підприємства, є поточна дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги. Тому підприємству варто здійснювати тісну співпрацю з найбільшими дебіторами, встановлювати взаємовигідні умови співпраці, застосовувати цінові і нецінові методи впливу на них, що дозволить здійснювати ефективне управління дебіторської заборгованістю.

Узагальнюючи основні аспекти обліку дебіторської заборгованості, варто звернути увагу на те, що в ряді випадків українська практика вже відповідає міжнародним підходам і вимагає лише узгодження термінологічного апарату. Однак у деяких випадках наявні певні суттєві відмінності, які потребують додаткового закріплення в обліковій політиці підприємства, що потребує відповідального ставлення з боку працівників бухгалтерською служби на підприємстві, а також значних зусиль для вдосконалення національного законодавства.

Отже, для визначення стану та динаміки дебіторської заборгованості суб'єкта господарювання необхідним є проведення її усестороннього аналізу. Для якісного та повного аналізу необхідно, щоб і інформація на підприємстві була якісною та повною. Аналіз дебіторської заборгованості Акціонерного Товариства «Укртрансгаз» показав, що ситуація за досліджений період мала тенденцію до покращення. Достатньо високі показники дебіторської заборгованості перебивають обсяги поточної кредиторської заборгованості, яка виникає у підприємства. Тож є підстави зауважити, що обрана політика щодо дебіторської та кредиторської заборгованостей є достатньо доцільною та забезпечує співрозмірне зростання доходу від реалізації. Проте, більш глибокий аналіз на базі певних аналітичних даних підприємства зміг би з іншого боку показати це питання. На базі аналізу повинні висуватись певні поради щодо обліку та управління дебіторською заборгованістю. Корисними будуть встановлення лімітів дебіторської заборгованості, різні методи заохочення дебіторів, щоб стимулювати виплатити заборгованість перед підприємством, та заходи, спрямовані на передачу ризиків з непогашення іншим організаціям, з якими може співпрацювати підприємство.

ВИСНОВКИ

Після дослідження проблеми удосконалення бухгалтерського обліку і економічного аналізу дебіторської заборгованості можна зробити такі висновки:

1. Проблема сутності дебіторської заборгованості є досить складною, зважаючи на комплексність цієї економічної категорії, та важливість явища для підприємства. Багато дослідників пропонують власні визначення даного поняття, і в процесі накопичення різноманітних підходів виникають навіть їх класифікації. Та все ж, незважаючи на різносторонні підходи до визначення дебіторської заборгованості, доцільним є використання зазначеного в П(С)БО 10 визначення дебіторської заборгованості, зважаючи на те, що воно повністю розкриває сутність даного поняття.

2. Класифікація дебіторської заборгованості є надзвичайно важливою для ведення обліку та складання звітності, з огляду на особливості відображення в обліку різних її видів. Проте українське законодавство регулює це питання лише частково. Тому основна відповідальність за класифікацію дебіторської заборгованості лягає на керівництво суб'єкта господарювання в залежності від внутрішніх потреб та зручності з точки зору обліку, а також управлінського персоналу, внаслідок чого можуть створюватись неспівставності в обліку та звітності різних підприємств.

3. Для оптимального та законного ведення обліку дебіторської заборгованості важливо зважати на існуючу нормативно-правову базу щодо її регулювання. В Україні діє значна кількість нормативно правових актів, що так, чи інакше торкаються дебіторів, їх обліку та відображення у звітності, тому вивчення правового поля, в якому функціонує як дебіторська заборгованість загалом, так і окремі її види, є необхідною передумовою її обліку. Важливо розуміти, як побудована система державного регулювання дебіторської заборгованості, а також, як застосовувати конкретні законодавчі акти на певному підприємстві.

4. Методика обліку дебіторської заборгованості включає в себе безліч аспектів, адже вона відрізняється залежно від причин її виникнення. Для аналізу

методики ведення обліку дебіторської заборгованості доцільно розділити її по тим видам дебіторської заборгованості, які зазначені в Плані рахунків, адже саме на рахунках відображаються операції щодо її виникнення та погашення. Відповідно кожен рахунок в Плані рахунків має різне призначення і відмінності в методиці ведення обліку.

5. Дебіторська заборгованість, як і будь-який інший об'єкт бухгалтерського обліку, потребує організації її обліку та звітності. До питань організації обліку та звітності дебіторської заборгованості можна віднести питання її оцінки, класифікації, визначення резерву сумнівних боргів, урегулювання первинних документів та реєстрів. Усі питання, які прямо не регулюються законодавством, прописуються в обліковій політиці підприємства з урахуванням специфіки його діяльності.

6. Внаслідок специфічності видів дебіторської заборгованості методика обліку кожного з них передбачає свої особливості. Аналітичний облік дебіторської заборгованості може здійснюватися в розрізі конкретних дебіторів, видів продукції, термінів непогашення та інших класифікаційних ознак, залежно від завдання, для якого такий облік здійснюється. Облік дебіторської заборгованості потребує постійного удосконалення, що вимагає дій як на мікро, так і на макрорівні. Підприємство може реалізувати такі покращення у сфері роботи з дебіторами, зокрема, за допомогою цінових і нецінових методів роботи з ними. Ефективне управління дебіторською заборгованістю потребує збалансованої облікової політики, яка базується на визначенні кола питань, що стосуються діяльності підприємства у розрізі дебіторської заборгованості і можливих інструментів для їх вирішення. Акцент варто ставити на методи роботи з дебіторами, засобами впливу на них, і методах контролю. На макроекономічному рівні варто звернути увагу на роботу над нормативно-правовою базою, її удосконалення і інтеграцією з міжнародними стандартами.

7. Методика економічного аналізу використовує методи абсолютних і відносних величин. Для всебічного аналізу потрібно звертати увагу на кредиторську заборгованість підприємства, тому порівняння дебіторської і

кредиторської заборгованості є доречним інструментом в економічному аналізі. Результати аналізу Акціонерного Товариства «Укртрансгаз» за останні роки показали, що воно не має значних проблем з дебіторською заборгованістю, і навіть показник оборотності дебіторської заборгованості має позитивну тенденцію. Приблизно стабільне співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості є позитивним аспектом. Можна зробити висновок, що підприємство використовує стабільну політику управління дебіторською заборгованістю, вчасно адаптує та змінює облікову потіику у разі необхідності.

8. Для ефективного управління поточною дебіторською заборгованістю суб'єктам господарювання варто здійснювати факторний та стохастинчий аналіз. Факторний аналіз Акціонерного Товариства «Укртрансгаз» допоміг визначити основні чинники, що впливають на коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості. Зокрема, підприємству в першу чергу варто звернути увагу на основну складову дебіторської заборгованості і методи управління нею. Для досліджуваного підприємства – це поточна дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, а також в останньому звітному періоді – довгострокова дебіторська заборгованість. Розуміючи основні фактори, що впливають на дебіторську заборгованість, можна вчасно реагувати на зовнішні зміни в діяльності підприємства, а також здійснювати перспективне планування.

9. Результатом аналізу дебіторської заборгованості є заходи, щодо підвищення її ефективності. Існують методи, що зменшують ризики підприємства, які виникають внаслідок недобросовісності дебіторів, такі як перекладення ризику за неповернення на фінансові інституції, забезпечення відповідальності боржника за зобов'язаннями своїм майном або майном поручителя та методи, що забезпечують стягнення прострочених боргів. Також удосконалення потребує облік дебіторської заборгованості у законодавстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України: [сайт]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 09.03.2022).
2. Господарський кодекс України : від 16.01.2003 № 436-IV. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України: [сайт]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 09.03.2022).
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України: [сайт]. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 10.03.2022).
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України: [сайт]. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 10.03.2022).
5. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 року № 996-14 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України: [сайт]. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 10.03.2022).
6. Про цінні папери та фондовий ринок з редакцією та доповненнями від 01.01.19 Закон України [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України, 2006, № 31, ст. 268. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15> (дата звернення: 11.03.2022).
7. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності» : міжнародний документ від 01.01.2012 [Електронний ресурс]. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_013 (дата звернення: 11.03.2022).
8. Міжнародний стандарт фінансової звітності 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації» : міжнародний документ від 01.01.2012 [Електронний ресурс]. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_007 (дата звернення: 11.03.2022).

9. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 «Фінансові інструменти» [Електронний ресурс]. — 01.01.12 URL: https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/IFRS_9_Ukrainian-compressed.pdf (дата звернення: 12.03.2022).
10. Міжнародний стандарт фінансової звітності 16 Оренда [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України // Фонд МСФЗ. — 2019. URL: [https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/IFRS16%20ukr_AH%20\(1\)-compressed%20\(1\).pdf](https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/IFRS16%20ukr_AH%20(1)-compressed%20(1).pdf) (дата звернення: 14.03.2022).
11. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 «Фінансові інструменти: подання» : міжнародний документ від 01.01.2012 [Електронний ресурс]. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_029 (дата звернення: 14.03.2022).
12. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка»: міжнародний документ від 01.01.2012 [Електронний ресурс]. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_015 (дата звернення: 16.03.2022).
13. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України: [сайт]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
14. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» : наказ Міністерства фінансів України № 237 від 08.10.1999 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України: [сайт]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>
15. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.2001 № 559 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України: [сайт]. URL <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01>
16. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 14 "Оренда" [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. — 2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00>.

17. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 19 "Про об'єднання підприємств" [Електронний ресурс] / Наказ Міністерства фінансів України від 07.07.1999 № 163 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99>.
18. Про затвердження Інструкції про службові відрядження в межах України і за кордон : наказ Міністерства фінансів України від 13.03.98 №59 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України: [сайт]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0218-98>.
19. Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку : наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2000 № 356 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України: [сайт]. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/rada/show/v0356201-00>.
20. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування : наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України: [сайт]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99>
21. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : наказ Міністерства фінансів України від 24.05 1995 № 88 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України: [сайт]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95/>
22. Про обіг векселів в Україні: Закон України від 05.04.2001 № 2374-III [Електронний ресурс] / Верховна Рада України: [сайт]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2374-14>
23. Базилевич В. Д. Економічна теорія: Політекономія : підручник / за ред. В. Д. Базилевича. Київ : Знання, 2014. 719 с.
24. Бардадим М. В. Ефективне управління дебіторською заборгованістю підприємств [Електронний ресурс] / М. В. Бардадим // Економічні науки. Серія : Облік і фінанси. 2012. Вип. 9(1). С. 42–50 URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2012_9\(1\)_84](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2012_9(1)_84)

25. Бурова Л. І., Кибенко В. А. Поняття і класифікація дебіторської заборгованості *Таврійський державний агротехнологічний університет* URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znptdau_2018_2\(4\)___](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znptdau_2018_2(4)___)
26. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник / під заг. ред. Ф. Ф. Бутиця. 8-ме вид., доп. і перероб. Житомир: ПП "Рута", 2009. 912 с.,
27. Гнатенко Є. П., Волошина В. В. Аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства. [Електронний ресурс] Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Економічні науки № 1 (4). 2017. С. 38–42 URL: <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/Economic-visnik-4-2015-9.pdf>
28. Гнатенко Є. П., Мельниченко С. С. Методичні підходи щодо визначення поняття "дебіторська заборгованість". [Електронний ресурс] Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. 2019. Вип. 10(1). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10%281%29_21
29. Голов С. Ф., Костюченко В. М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами: практичний посібник. Київ: Видавництво «Лібра», 2004. 880 с.
30. Головка В.І. Економічний аналіз: [лабораторний практикум для студентів економічних спеціальностей] / Укладачі В. І. Головка, І.А. Дерун. — Харків, Видавець Савчук О.О., 2014. – 100 с.
31. Головка В. І. Економічний аналіз. Видавець Савчук О.О. – Практикум. Головка Віктор Іванович / Дерун Іван Анатолійович. – 2015.
32. Гуня В. О. Удосконалення класифікації дебіторської заборгованості та її відображення у фінансовій звітності підприємств. Економічний простір. 2014. № 19. С. 124–131
33. Гура Н. Облік розрахунків з дебіторами і кредиторами. Бухгалтерський облік і аудит. 2010. №3. С. 12-15
34. Дергалюк, Б. В. Управління дебіторською заборгованістю як інструмент забезпечення економічної безпеки підприємств в сучасних умовах. Ефективна економіка. 2019. № 9

35. Елективні методи і моделі інструментарію економічної аналітики / В. М. Шарманська, С. О. Шарманська та ін. / С. О. Шарманська, О. Л. Михальська, І. В. Головка. Київ: Фенікс, 2016. 527 с.
36. Економічний аналіз : підручник / М. В. Голованенко, В. І. Головка, І. В. Головка та ін. / за заг. ред. Г. М. Филюк, В. І. Головка. Київ : ВЦ «Академія», 2021. 880 с.
37. Євлаш Т. О. Інформаційне забезпечення обліку операцій з дебіторської заборгованості та його удосконалення. Вісник Запорізького національного університету : зб. наук. пр. Запоріжжя : ЗНУ, 2020. №4(8). С. 161-171.
38. Коблянська О. І. Фінансовий облік : навч. посіб. 2-ге вид., виправл. і доповн. Київ : Знання, 2007. 471 с.
39. Купалова Г. І. Теорія економічного аналізу : [навч. посіб.] Київ: Знання, 2008. 639 с.
40. Лисенко, А. М. Методика проведення аналізу дебіторської заборгованості суб'єктів господарювання. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки: зб. наук. пр. Кропивницький: КНТУ, 2014. Вип. 26. С. 184-192.
41. Лігоненко Л.О., Новікова Н.М. Управління дебіторською заборгованістю підприємства. К.: КНТЕУ, 2005. 276 с.
42. Літвінчук І. Облік безнадійної дебіторської заборгованості в прикладах. *Інтерактивна бухгалтерія*. 2016, № 136 URL: <https://interbuh.com.ua/ua/documents/oneanalytics/17418>
43. Мазаракі А.А., Бланк І.О., Лагутін В.Д. Внутрішня торгівля в Україні – Київ : КНТЕУ, 2016. 864 с.
44. Матицина Н.О. Основні засади регулювання розрахункових відносин через управління дебіторською заборгованістю. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2018. № 12. С. 38–42.
45. Міронова О. Облік безнадійної дебіторської заборгованості: від створення резерву до списання. *Інтерактивна бухгалтерія*. 2015, № 57.

46. Момот Т.В. Сучасні моделі управління дебіторською заборгованістю підприємства. Научно-технический сборник Харьковской национальной академии городского хозяйства. 2008, № 85, 207 – 211
47. Момот Т. В. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / Т. В. Момот, В. О. Безугла, Ю. О. Татаруєв та ін.; за заг. ред. Т. В. Момота. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 712 с.
48. Нашкерська Г. Облік сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості. Бухгалтерський облік і аудит. 2011. №7. С. 27–33.
49. Поддєрьогін А. М., Невмержицький Я. І. Ефективність управління грошовими потоками підприємства. Фінанси України. 2007. №11. С. 119-127
50. Посилаєва К. І. Факторний аналіз у дослідженні показників господарської діяльності. [Електронний ресурс] Харківський національний аграрний університет ім. В.В.Докучаєва. 2017. №17. С. 88–91 URL: <http://magazine.faaf.org.ua/faktorniy-analiz-u-doslidzhenni-pokaznikiv-gospodarskoi-diyalnosti.html>
51. П'ятигорець Г. С., Ніколайчук К. В. Шляхи удосконалення обліку дебіторської заборгованості. [Електронний ресурс] Збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна. Проблеми економіки транспорту. 2017. №13. С. 40–46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpdnuzt_pet_2017_13_7
52. Станасюк Н. С. Грицай О. І., Управління дебіторською заборгованістю підприємства в контексті її обліково-аналітичного забезпечення. Економіка і суспільство. 2018. № 5. С. 825–832.
53. Стоун Д. Бухгалтерський облік та фінансовий аналіз / Стоун Д., Хітчінг К. — М.: Сирин, 2008. — 302 с.
54. Сурніна К. С. Удосконалення обліку дебіторської і кредиторської заборгованості промислових підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит" Луганськ, 2007. 19 с.

55. Сьомченко В. В. Проблема формування резерву сумнівних боргів у контексті ефективного управління дебіторською заборгованістю. Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. 2014. № 2. С. 133-141.
56. Чорнобривець М. М. Дебіторська заборгованість: сутність та причини виникнення. Європейські перспективи. 2017. №10. С. 181–185
57. Фастунова В., Подрезова М. Теоретичні аспекти поняття «дебіторська заборгованість». Гуманітарні і суспільні науки: досвід, проблеми, перспективи 2016, № 3, С. 33–36
58. Шатохіна О. Особливості обліку дебіторської заборгованості, сумнівних боргів. Вісник Міністерства доходів і зборів України. 2013, № 25.
59. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку. Київ : Знання, 2015. 572 с.
60. Шевченко Б. О. Теоретичні аспекти поняття «дебіторська заборгованість». [Електронний ресурс] Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського. URL: http://www.rusnauka.com/31_PRNT_2010/Economics/73594.doc.htm
61. Ямненко Г. Механізм управління дебіторською заборгованістю підприємства. International Electronic Scientific Journal. 2017, Т. 3, № 2 URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/mehanizm-upravlinnyadebitorskoju-zaborgovanistyu-pidpriemstva> (дата звернення: 11.03.2022).
62. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України. [Електронний ресурс] 2020. URL: <https://smida.gov.ua/>.
63. Дебіторська заборгованість: врегулювання, списання *ALVA PRIVACY LAW FIRM* : веб-сайт. URL: <https://alvaprivacy.ua/ua/publikatsiji/debitorska-zaborgovanist> (дата звернення: 15.03.2022).
64. Річна фінансова звітність емітента АТ "Укртрансгаз" за рік, що минув 2021. [Електронний ресурс] – 2020. – URL: https://utg.ua/img/menu/company/docs/2021/%D0%A3%D0%A2%D0%93_%D1%84%D1%96%D0%BD.pdf

65. Річна фінансова звітність емітента АТ "Укртрансгаз" за рік, 9 місяців 2019. [Електронний ресурс]. 2019. URL: <http://utg.ua/img/menu/company/reports/2019/fin-report-upto-30-09-2019.pdf>
66. Річна фінансова звітність емітента АТ "Укртрансгаз" за рік, що минув 2018. [Електронний ресурс] – 2019. – URL: <http://utg.ua/img/menu/company/reports/2018/fin-report-utg-2018.pdf>
67. Річна фінансова звітність емітента АТ "Укртрансгаз" за рік, що минув 2017. [Електронний ресурс]. 2018. URL: <http://utg.ua/img/menu/company/reports/2018/fin-report-utg-2018.pdf>
68. Річна фінансова звітність емітента АТ "Укртрансгаз" за рік, що минув 2016. [Електронний ресурс] 2017. URL: <http://utg.ua/img/menu/company/reports/2017/fin-report-utg-2017.pdf>
69. Річна фінансова звітність емітента АТ "Укртрансгаз" за рік, що минув 2015. [Електронний ресурс] 2016. URL: <http://utg.ua/img/menu/company/reports/2017/fin-report-utg-2015.pdf>
70. Укртрансгаз Головна. [Електронний ресурс] 2022. URL: <http://utg.ua/>.
71. Gibson A. M. The Care and Keeping of Receivables and Payables. Andrews University Digital Commons. 2017. №7.
72. Gulbin J., Blatt J. Achieving IFRS Off-Balance-Sheet Treatment in Trade Receivables Securitizations. The Journal of Structured Finance Winter. 2018. №23.
73. Kannadhasan M. Receivables Management in a Public Limited Company. [Електронний ресурс] 2016. URL: https://www.academia.edu/1172333/Receivables_Management_in_a_Public_Limited_Company-A_Case_Study
74. Niskanen J., Niskanen M. Accounts Receivable and Accounts Payable in Large Finnish Firms' Balance Sheets: What Determines Their Levels? [Електронний ресурс] Accounts Receivable and accounts Payable in Large Finnish. 2014. URL: http://Ita.hse.fi/2000/4/Ita_2000_04_a2.pdf
75. Merton R. C., Bodie Z. Finance. 2000. 592 с.

76. Siekelova A., Kliestik T., Svabova L. Receivables management : the importance of financial indicators in assessing the creditworthiness. Polish Journal of Management Studies. 2017. №2. C. 217–228.
77. Tsegaye H., Yitbarek H., Hagos V. An Assesment of Internal Control Over Reseivables in the Case of Equatorial Bussiness Group. [Электронный ресурс] Addis Ababa. 2014. URL: <https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/123456789/7932/Hilina%20Tsegaye%20FINAL.pdf?sequence=1>.
78. Vliet K., Reindorp M., Fransoo J. The Value of Receivables Pooling. Kuehne Logistics University. 2015. C. 3–45.
79. Song Y. Y. Reserch on Accounts Receivable Control Problem in Stages. Advanced Materials Research. 2012. C. 965–971.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Додаток 1
до Порядку знищення векселів, складання або заповнення реквізитів яких здійснено із порушенням вимог законодавства України

АКТ N ____
прийому-передачі векселів

м. " ____ " _____ 20__ року

що є

(найменування юридичної особи, яка передає векселі)
юридичною особою за законодавством України, в особі

_____, який діє на
підставі

(посада, прізвище, ім'я, по батькові)
_____, з _____ однієї _____ сторони, та

_____,
(найменування

юридичної особи, яка приймає векселі)
що є юридичною особою за законодавством України, в особі

_____,
(посада, прізвище, ім'я, по батькові)

_____, з другої сторони (разом за текстом -
Сторони),

уклали цей Акт про те, що _____
передав,

(найменування юридичної особи, яка
передає векселі)

а _____ прийняв _____ (_____)
векселів

(найменування юридичної особи, яка приймає векселі) (кількість)
(словами)

загальною _____ номінальною _____ сумою _____
(_____),

(словами)

складання або заповнення реквізитів яких здійснено із порушенням вимог законодавства
України, а саме:

N з/п	Номер бланка векселя	Номінальна сума векселя, грн	Розмір відсотків на номінальну суму векселя, %	Векселедавець	Дата видачі векселя	Векселедержатель (назва, код ЄДРПОУ)

Акт складено на _____ (_____) аркушах у двох примірниках, по
одному

(кількість аркушів) _____ (словами)
для кожної із Сторін. Кожен примірник має однакову юридичну силу.

РЕКВІЗИТИ ТА ПІДПИСИ СТОРІН

Передав

(від _____)
(найменування юридичної особи, яка
передає векселі)

_____
(підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Прийняв

(від _____)
(найменування юридичної особи, яка
приймає векселі)

_____
(підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Акціонерне Товариство «Укртрансгаз»

(назва підприємства)

**Наказ (розпорядження) №
(про відрядження)**

10.01.2022
(дата видання наказу)

м. Київ
(місце видання наказу)

Відрядити Інженера
(посада)

Івана Петровича Захаренко
(прізвище, ім'я, по батькові)

до м. Харків
(пункт призначення: місто, район, область,

ТОВ «Харківські газосистеми»
підприємство/установа/організація)

з 15.01. 20 22 р. по 17.01. 20 22 р. з метою ведення робочих переговорів

(мета відрядження)

Т. В.О. Генерального
директора
(посада керівника)

С. В. Перелома
(ініціали, прізвище)

(підпис)

Акт звірвання розрахунків

Цей акт складено між _____ та _____ за
період з _____ р. по _____ р.

№ з/п	Документ (номер, дата)	За даними		За даними		Розбіжності (+, -)
		Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	
	Сальдо на _____ р					
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
	Разом:					
	Сальдо на _____ р					

Станом на _____ р. заборгованість _____ перед
_____ складає _____ грн.

Дата: _____ р.

Бухгалтер _____ (_____)

Бухгалтер _____ (_____)

Додаток Д

Додаток 3
до Інструкції про безготівкові розрахунки в
Україні в національній валюті (у редакції
постанови Правління Національного банку
України
від 06.11.2019 N 127

[1] ПЛАТІЖНЕ ДОРУЧЕННЯ

[3]

[2] 0410001

№

від " " 20 р

Одержано банком

[4]

" " [5] 20 р

[5]

Платник [9]

Код

[8]

Банк платника

[11]

ДЕБЕТ рах. №

СУМА

[10]

[7]

Отримувач [15]

Код

[16]

Банк отримувача

[13]

КРЕДИТ рах. №

[17]

Сума словами

[6]

Призначення платежу

[19]

[18]

ДР

[20]

М. П.
[40]

Підписи

[41]

Проведено банком

" " [51] 20 р.

Підпис банку

ДОДАТОК Е

Додаток 2
до Положення про ведення касових операцій у національній
валюті в Україні
(пункт 25 розділу III)

Типова форма N КО-1

Ідентифікаційний код в Єдиному державному реєстрі підприємств та організацій України						Л і н і я	_____
(найменування підприємства/установи/організації)							(найменування підприємства/установи/організації)
Прибутковий касовий ордер N _____						в і д р і з у	Квитанція
від "___" _____ 20__ року							до прибуткового касового ордера N _____
Прийнято від _____						Прийнято від _____	
N з/п	Кореспондуючий рахунок, субрахунок	Код аналітичного рахунку	Сума цифрами	Код цільового призначення	Примітки	Підстава _____	
1	2	3	4	5	6		
Прийнято від _____						Сума _____	(словами)
Підстава _____							

_____
Сума _____
_____ грн _____ коп.
(словами)
Додатки: _____
_____
Головний бухгалтер _____
(підпис, прізвище, ініціали)
Одержав касир _____
(підпис, прізвище, ініціали)

_____ грн _____ коп.
М. П.
Головний бухгалтер _____
(підпис, прізвище, ініціали)
Касир _____
(підпис, прізвище, ініціали)

ДОДАТОК Ж

Додаток 3
до Положення про ведення касових операцій у національній
валюті в Україні
(пункт 26 розділу III)

Типова форма N КО-2

_____ Ідентифікаційний код в Єдиному державному реєстрі підприємств та організацій
(найменування підприємства/установи/організації) України _____

Видатковий касовий ордер

від "___" _____ 20__ року

№ з/п	Номер документа	Дата складання	Кореспондуючий рахунок, субрахунок	Код аналітичного рахунку	Сума	Код цільового призначення
1	2	3	4	5	6	7

Видати _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Підстава _____

Сума _____ грн ____ коп.
(словами)

Додаток: _____

Керівник _____ Головний бухгалтер _____
(підпис, прізвище, ініціали) (підпис, прізвище, ініціали)

Одержав _____ грн ____ коп.
(словами)

" ____ " _____ 20__ року Підпис одержувача _____

За _____
(найменування, номер, дата та місце видачі документа, який засвідчує особу одержувача)

Видав касир _____
(підпис, прізвище, ініціали)

Підприємство	АТ "Укртрансгаз"	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ		
Територія	м. Київ, Печерський р-н	за ЄДРПОУ	2018	12	31
Організаційно-правова форма господарювання	Акціонерне товариство	за КОАТУУ	30019801		
Вид економічної діяльності	Трубопровідний транспорт	за КОПФГ	8038200000		
Середня кількість працівників	19 206	за КВЕД	230		
Адреса, телефон	01021, м. Київ, Кловський узвіз, 9/1		49.50		

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма № 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

x

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на 31 грудня 2018 року

Форма №1

Код за ДКУД

1801001

АКТИВ	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	109 236	139 851
первісна вартість	1001	311 466	353 679
накопичена амортизація	1002	202 230	213 828
Незавершені капітальні інвестиції	1005	3 610 104	5 014 667
Основні засоби	1010	315 625 627	241 797 692
первісна вартість	1011	317 595 714	347 573 086
знос	1012	1 970 087	105 775 394
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	27	27
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	18 833	28 471
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Інші необоротні активи	1090	1 083 851	1 142 491
Усього за розділом I	1095	320 447 678	248 123 199
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	11 466 134	10 534 274
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	11 852 904	7 538 898
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	92 408	113 713
з бюджетом	1135	96 299	497 014
у тому числі з податку на прибуток	1136	10 802	10 650
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	18 891	200 253
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	545 177	129 231
Витрати майбутніх періодів	1170	10 679	1 946
Інші оборотні активи	1190	1 400 399	109 951
Усього за розділом II	1195	25 482 891	19 125 280
III. Необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	345 930 569	267 248 479

ПАСИВ	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	6 494 612	6 494 612
Капітал у дооцінках	1405	297 688 641	262 986 943
Додатковий капітал	1410	4 091 053	4 091 053
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(31 789 317)	(64 582 532)
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
	1490		
Усього за розділом I	1495	276 484 989	208 990 076
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	53 282 980	39 313 695
Довгострокові кредити банків	1510	618 384	591 192
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520	1 492 259	1 092 285
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595	55 393 623	40 997 172
III. Поточні зобов'язання та забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	3 717	1 998 416
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	231 867	222 204
товари, роботи, послуги	1615	10 493 933	7 287 493
розрахунками з бюджетом	1620	338 568	116 999
у тому числі з податку на прибуток	1621	287 206	68 260
розрахунками зі страхування	1625	28 843	27 650
розрахунками з оплати праці	1630	120 638	128 825
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	592 561	1 549 511
Поточні забезпечення	1660	1 053 120	4 654 203
Доходи майбутніх періодів	1665	9 051	9 616
Інші поточні зобов'язання	1690	1 179 659	1 266 314
Усього за розділом III	1695	14 051 957	17 261 231
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
Баланс	1900	345 930 569	267 248 479

Т.в.о. Президента

С.О. Олексієнко

Головний бухгалтер

В.А. Чернявський

Підприємство АТ "Укртрансгаз"Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ		
2018	12	31
30019801		

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2018 рік**

Форма №2

Код за ДКУД

1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	50 313 342	51 181 381
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(67 796 109)	(65 630 089)
Валовий:			
-- прибуток	2090	0	0
-- збиток	2095	(17 482 767)	(14 448 708)
Інші операційні доходи	2120	1 718 019	198 758
Адміністративні витрати	2130	(1 602 839)	(1 405 685)
Витрати на збут	2150	(17 056)	(19 735)
Інші операційні витрати	2180	(17 670 864)	(12 204 745)
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
-- прибуток	2190		
-- збиток	2195	(35 055 507)	(27 880 115)
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220	23 045	64 897
Інші доходи	2240	159 641	46 645
Фінансові витрати	2250	(546 025)	(263 538)
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	(1 080 188)	(1 206 297)
Фінансовий результат до оподаткування:			
-- прибуток	2290		
-- збиток	2295	(36 499 034)	(29 238 408)
Дохід (витрати) з податку на прибуток	2300	3 871 266	4 407 662
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
-- прибуток	2350		
-- збиток	2355	(32 627 768)	(24 830 746)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	(42 306 088)	(64 611 056)
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних	2415		
Інший сукупний дохід	2445	518 896	(44 563)
Інший сукупний дохід/ (збиток) до оподаткування:	2450	(41 787 192)	(64 655 619)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(7 524 045)	(11 645 475)
Інший сукупний дохід/ (збиток) після оподаткування:	2460	(34 263 147)	(53 010 144)
Сукупний дохід/ (збиток) (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	(66 890 915)	(77 840 890)
	2470		
	2475		
	2480		
	2485		

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	30 587 406	30 199 051
Витрати на оплату праці	2505	4 203 710	3 860 546
Відрахування на соціальні заходи	2510	841 182	767 582
Амортизація	2515	32 561 772	31 572 361
Інші операційні витрати	2520	19 057 562	13 747 401
Разом	2550	87 251 632	80 146 941

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	6 494 611 600	6 494 611 600
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	6 494 611 600	6 494 611 600
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-5,02	-3,82
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-5,02	-3,82
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

Т.в.о. Президента

Головний бухгалтер

С.О. Олексієнко

В.А. Чернявський

Підприємств **АТ "Укртрансгаз"**

(найменування)

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ		
2018	12	31
30019801		

**Звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом)
за 2018 рік**

Форма N 3-н

Код за ДКУД

1801006

Стаття	Код рядка	За звітний період		За аналогічний період попереднього року	
		надходження	видаток	надходження	видаток
1	2	3	4	5	6
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності					
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	3500		(36 499 034)		(29 238 408)
Коригування на:					
амортизацію необоротних активів	3505	32 561 772	X	31 572 361	X
збільшення (зменшення) забезпечень	3510	3 997 657		480 332	
збиток (прибуток) від нереалізованих курсових різниць	3515		(44 064)	74 352	
збиток (прибуток) від неопераційної діяльності та інших негрошових операцій	3520	13 854 002		11 940 871	
зменшення (відновлення) корисності необоротних активів	3526	869 493		941 034	
Фінансові витрати	3540	522 980		198 641	
Зменшення (збільшення) оборотних активів	3550		(10 422 974)		(7 395 862)
Збільшення (зменшення) поточних зобов'язань	3560		(2 657 919)		(4 192 556)
Грошові кошти від операційної діяльності	3570	2 181 913		4 380 765	
Сплачений податок на прибуток	3580	X	(2 792 768)	X	(3 280 667)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	(610 855)	0	1 100 098	0
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності					
Надходження від реалізації:			X		X
фінансових інвестицій	3200				
необоротних активів	3205		X		X
Надходження від отриманих:					
відсотків	3215		X		X
дивідендів	3220		X		X
Надходження від деривативів	3225		X		X
Інші надходження	3250		X		X
Витрачання на придбання:					
фінансових інвестицій	3255	X		X	
необоротних активів	3260	X	(1 278 220)	X	(276 992)
Виплати за деривативами	3270	X		X	
Інші платежі	3290	X		X	
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	0	(1 278 220)	0	(276 992)
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності					
Надходження від:			X		X
Власного капіталу	3300				
Отримання позик	3305	1 961 904	X	0	X

1	2	3	4	5	6
Інші надходження	3340		X		X
Витрачання на:					
Викуп власних акцій	3345	X		X	
Погашення позик	3350	X	(201 139)	X	(538 936)
Сплату дивідендів	3355	X		X	
Сплату відсотків	3360	X	(287 599)	X	(60 928)
Інші платежі	3390	X		X	
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	1 473 166		0	(599 864)
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400		(415 909)	223 242	
Залишок коштів на початок року	3405	545 177	X	321 935	X
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410		(37)		
Залишок коштів на кінець року	3415	129 231		545 177	

Т.в.о. Президента

Головний бухгалтер

С.О. Олексієнко

В.А. Чернявський

Підприємство

АТ "Укртрансгаз"

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ		
2018	12	31
30019801		

Звіт про власний капітал
за 2018 р.

Форма № 4

Код за ДКУД

1801005

Стаття	Код рядка	Зареєстро-ваний (пайовий) капітал	Капітал у дооцінках	Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподі- лений прибуток (непокритий збиток)	Неоплаче- ний капітал	Вилучений капітал	Всього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Залишок на початок року	4000	6 494 612	297 688 641	4 091 053		(31 789 317)			276 484 989
Коригування :									
Зміна облікової політики	4005								0
Виправлення помилок	4010								0
Інші зміни	4090								-
Скоригований залишок на початок року	4095	6 494 612	297 688 641	4 091 053	0	(31 789 317)	0	0	276 484 989
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	4100					(32 627 768)			(32 627 768)
Інший сукупний дохід за звітний період	4110		(34 688 642)			425 495			(34 263 147)
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	4111		(34 688 642)						(34 688 642)
Розподіл прибутку:									
Виплати власникам (дивіденди)	4200								0
Спрямування прибутку до зареєстрованого капіталу	4205								0
Відрахування до резервного капіталу	4210								0
Внески учасників:									
Внески до капіталу	4240								0
Погашення заборгованості з капіталу	4245								0
Вилучення капіталу:									
Викуп акцій (часток)	4260								0
Перепродаж викуплених акцій (часток)	4265								0
Анулювання викуплених акцій (часток)	4270								0
Вилучення частки в капіталі	4275								0
Інші зміни в капіталі	4290		(13 056)	-		(590 942)			0
Разом змін в капіталі	4295	0	(34 701 698)	-	0	(32 793 215)	0	0	(67 494 913)
Залишок на кінець року	4300	6 494 612	262 986 943	4 091 053	0	(64 582 532)	0	0	208 990 076

Т.в.о. Президента

С.О. Олексієнко

Головний бухгалтер

В. А. Чернявський

Вх №34

ДОДАТОК И

Підприємство **АТ "Укртрансгаз"** за СДРПОУ
 Територія **м. Київ, Печерський р-н** за КОАТУУ
 Організаційно-правова форма господарювання **Акціонерне товариство** за КОПФГ
 Вид економічної діяльності **Трубопровідний транспорт** за КВЕД
 Середня кількість працівників **13 087**

КОДИ		
2019	12	31
30019801		
8038200000		
230		
49.50		

Адреса, телефон **01021, м. Київ, Кловський узвіз, 9/1**
 Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма № 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "у" у відповідній клітинці):
 за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
 за міжнародними стандартами фінансової звітності

X

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на 31 грудня 2019 року

Форма №1

Код за ДКУД

1801002

АКТИВ	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	139 851	122 559
первісна вартість	1001	353 679	204 796
накопичена амортизація	1002	213 828	82 237
Незавершені капітальні інвестиції	1005	5 014 667	1 695 782
Основні засоби	1010	241 797 692	61 625 230
первісна вартість	1011	347 573 086	63 905 896
знос	1012	105 775 394	2 280 666
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	27	27
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	28 471	31 341
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Інші необоротні активи	1090	1 142 491	799 271
Усього за розділом I	1095	248 123 199	64 274 210
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	10 534 274	1 209 988
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	7 538 898	8 408 270
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	113 713	67 756
з бюджетом	1135	497 014	703 325
у тому числі з податку на прибуток	1136	10 650	242 963
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	200 253	189 782
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	129 231	528 778
Витрати майбутніх періодів	1170	1 946	45 873
Інші оборотні активи	1190	109 951	274 247
Усього за розділом II	1195	19 125 280	11 428 019
III. Необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття	1200	0	114 572 785
Баланс	1300	267 248 479	190 275 014

ПАСИВ	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	6 494 612	6 494 612
Капітал у дооцінках	1405	262 986 943	217 381 043
Додатковий капітал	1410	4 091 053	4 089 112
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(64 582 532)	(87 577 823)
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
	1490		
Усього за розділом I	1495	208 990 076	140 386 944
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	39 313 695	9 322 941
Довгострокові кредити банків	1510	591 192	472 313
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520	1 092 285	866 739
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595	40 997 172	10 661 993
III. Поточні зобов'язання та забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	1 998 416	3 246
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	222 204	205 487
товари, роботи, послуги	1615	7 287 493	17 367 858
розрахунками з бюджетом	1620	116 999	36 036
у тому числі з податку на прибуток	1621	68 260	0
розрахунками зі страхування	1625	27 650	9 105
розрахунками з оплати праці	1630	128 825	59 665
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	1 549 511	755 911
Поточні забезпечення	1660	4 654 203	3 972 777
Доходи майбутніх періодів	1665	9 616	2 566
Інші поточні зобов'язання	1690	1 266 314	255 727
Усього за розділом III	1695	17 261 231	22 668 378
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	16 557 699
Баланс	1900	267 248 479	190 275 014

Генеральний директор

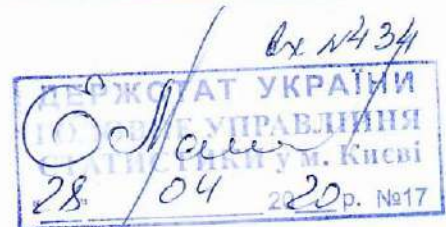

С.О. Олексієнко

Головний бухгалтер

В.А. Чернявський

Підприємство АТ "Укртрансгаз"Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ		
2019	12	31
30019801		

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2019 рік**

Форма №2 Код за ДКУД 1801004**I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ**

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	3 274 654	2 068 157
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(2 719 611)	(3 001 320)
Валовий:			
-- прибуток	2090	555 043	
-- збиток	2095		(933 163)
Інші операційні доходи	2120	48 181	16 365
Адміністративні витрати	2130	(385 276)	(312 580)
Витрати на збут	2150	(7 032)	(5 172)
Інші операційні витрати	2180	(535 002)	(447 559)
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
-- прибуток	2190		
-- збиток	2195	(324 086)	(1 682 109)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	229	1
Інші доходи	2240	2 246	874
Фінансові витрати	2250	(71 654)	(103 344)
Втрати від участі в капіталі	2255	-	-
Інші витрати	2270	(4 383)	(92 547)
Фінансовий результат до оподаткування:			
-- прибуток	2290		
-- збиток	2295	(397 648)	(1 877 125)
Дохід (витрати) з податку на прибуток	2300	(64 781)	63 523
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	(23 123 350)	(30 814 166)
Чистий фінансовий результат:			
-- прибуток	2350		
-- збиток	2355	(23 585 779)	(32 627 768)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	(54 558 136)	(42 306 088)
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних	2415	(40 550)	
Інший сукупний дохід	2445	(291 623)	518 896
Інший сукупний дохід/ (збиток) до оподаткування:	2450	(54 890 309)	(41 787 192)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	9 872 956	7 524 045
Інший сукупний дохід/ (збиток) після оподаткування:	2460	(45 017 353)	(34 263 147)
Сукупний дохід/ (збиток) (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	(68 603 132)	(66 890 915)
	2470		
	2475		
	2480		
	2485		

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	30 694 941	30 587 406
Витрати на оплату праці	2505	3 625 692	4 203 710
Відрахування на соціальні заходи	2510	660 423	841 182
Амортизація	2515	21 121 417	32 561 772
Інші операційні витрати	2520	18 562 945	19 057 562
Разом	2550	74 665 418	87 251 632

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	6 494 611 600	6 494 611 600
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	6 494 611 600	6 494 611 600
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-3,63	-5,02
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-3,63	-5,02
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

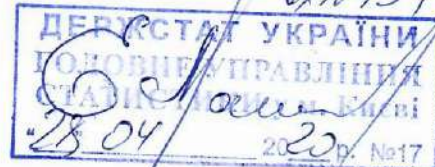
Генеральний директор

С.О. Олексієнко

Головний бухгалтер

В.А. Чернявський

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ		
2019	12	31
30019801		

Підприємств АТ "Укртрансгаз"

(найменування)

20.12.2019 №17

**Звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом)
за 2019 рік**

Форма N 3-н

Код за ДКУД

1801006

Стаття	Код рядка	За звітний період		За аналогічний період попереднього року	
		надходження	видаток	надходження	видаток
1	2	3	4	5	6
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності					
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	3500		(25 281 625)		(36 499 034)
Коригування на:					
амортизацію необоротних активів	3505	21 121 417	X	32 561 772	X
збільшення (зменшення) забезпечень	3510		(450 147)	3 997 657	
збиток (прибуток) від нереалізованих курсових різниць	3515		(126 312)		(44 064)
збиток (прибуток) від неопераційної діяльності та інших негрошових операцій	3520	16 431 769		13 854 002	
збиток (прибуток) від участі в капіталі	3521	2 490			
зменшення (відновлення) корисності необоротних активів	3526	939 677		869 493	
Фінансові витрати	3540	301 727		522 980	
Зменшення (збільшення) оборотних активів	3550		(14 881 241)		(10 422 974)
Збільшення (зменшення) поточних зобов'язань	3560	7 279 459			(2 657 919)
Грошові кошти від операційної діяльності	3570	5 337 214		2 181 913	
Сплачений податок на прибуток	3580	X	(2 165 288)	X	(2 792 768)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	3 171 926			(610 855)
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності					
Надходження від реалізації:					X
фінансових інвестицій	3200		(20 000)		
необоротних активів	3205		X		X
Надходження від отриманих:					
відсотків	3215		X		X
дивідендів	3220	89 845			X
Надходження від деривативів	3225		X		X
Інші надходження	3250		X		X
Витрачання на придбання:					
фінансових інвестицій	3255	X		X	
необоротних активів	3260	X	(532 983)	X	(1 278 220)
Виплати за деривативами	3270	X		X	
Інші платежі	3290	X		X	
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	0	(463 138)	0	(1 278 220)
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності					
Надходження від:			X		X

Отримання позик	3305	45 314	X	1 961 904	X
1	2	3	4	5	6
Інші надходження	3340		X		X
Витрачання на:					
Викуп власних акцій	3345	X		X	
Погашення позик	3350	X	(2 165 131)	X	(201 139)
Сплату дивідендів	3355	X		X	
Сплату відсотків	3360	X	(151 364)	X	(287 599)
Інші платежі	3390	X		X	
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395		(2 271 181)	1 473 166	
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	437 607			(415 909)
Залишок коштів на початок року	3405	129 231	X	545 177	X
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410		(38 060)		(37)
Залишок коштів на кінець року	3415	528 778		129 231	

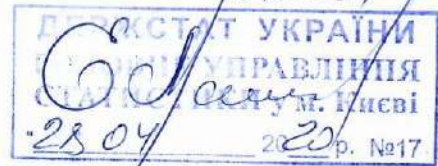
Генеральний директор

С.О. Олексієнко

Головний бухгалтер

В.А. Чернявський

вх. №134

Підприємство

АТ "Укртрансгаз"

Дата (рік, місяць, число)
за СДРПОУ

КОДИ		
2019	12	31
30019801		

**Звіт про власний капітал
за 2019 рік**

Форма № 4

Код за ДКУД

1801005

Стаття	Код рядка	Зареєстрований (пайовий) капітал	Капітал у дооцінках	Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Неоплачений капітал	Вилучений капітал	Всього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Залишок на початок року	4000	6 494 612	262 986 943	4 091 053		(64 582 532)			208 990 076
Коригування :									
Зміна облікової політики	4005								0
Виправлення помилок	4010								0
Інші зміни	4090								-
Скоригований залишок на початок року	4095	6 494 612	262 986 943	4 091 053	0	(64 582 532)	0	0	208 990 076
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	4100					(23 585 779)			(23 585 779)
Інший сукупний дохід за звітний період	4110		(44 737 672)			(279 681)			(45 017 353)
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	4111		(44 737 672)						(44 737 672)
Розподіл прибутку:									
Виплати власникам (дивіденди)	4200								0
Спрямування прибутку до зареєстрованого капіталу	4205								0
Відрахування до резервного капіталу	4210								0
Внески учасників:									
Внески до капіталу	4240								0
Погашення заборгованості з капіталу	4245								0
Вилучення капіталу:									
Викуп акцій (часток)	4260								0
Перепродаж викуплених акцій (часток)	4265								0
Анулювання викуплених акцій (часток)	4270								0
Вилучення частки в капіталі	4275								0
Інші зміни в капіталі	4290		(868 228)	(1 941)		870 169			0
Разом змін в капіталі	4295	0	(45 605 900)	(1 941)	0	(22 995 291)	0	0	(68 603 132)
Залишок на кінець року	4300	6 494 612	217 381 043	4 089 112	0	(87 577 823)	0	0	140 386 944

Генеральний директор

С.О. Олексієнко

Головний бухгалтер

В.А. Чернявський

Підприємство АТ "Укртрансгаз"	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
за ЄДРПОУ	2020 12 31	30019801
Територія м. Київ, Печерський р-н	за КОАТУУ	8038200000
Організаційно-правова форма господарювання Акціонерне товариство	за КОПФГ	230
Вид економічної діяльності Трубопровідний транспорт	за КВЕД	49.50
Середня кількість працівників 5 921		
Адреса, телефон 01021, м. Київ, Кловський узвіз, 9/1		

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма № 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
за міжнародними стандартами фінансової звітності

X

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на 31 грудня 2020 року

Форма №1

Код за ДКУД

1801002

АКТИВ	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	122 559	56 191
первісна вартість	1001	204 796	146 168
накопичена амортизація	1002	82 237	89 977
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1 695 782	849 502
Основні засоби	1010	61 625 230	54 471 414
первісна вартість	1011	63 905 896	58 330 033
знос	1012	2 280 666	3 858 619
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	27	27
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	31 341	63 463 595
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Інші необоротні активи	1090	676 646	623 679
Усього за розділом I	1095	64 151 585	119 464 408
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	1 209 988	1 189 300
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	8 408 270	4 407 668
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	67 756	767 242
з бюджетом	1135	703 325	710 508
у тому числі з податку на прибуток	1136	242 963	683 526
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	189 782	17 889 007
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	528 778	419 399
Витрати майбутніх періодів	1170	45 873	345
Інші оборотні активи	1190	274 247	317 854
Усього за розділом II	1195	11 428 019	25 701 323
III. Необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття	1200	114 572 785	
Баланс	1300	190 152 389	145 165 731

ПАСИВ	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	6 494 612	6 494 612
Капітал у дооцінках	1405	217 381 043	50 947 999
Додатковий капітал	1410	4 089 112	4 088 760
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(88 818 893)	61 582 796
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
	1490		
Усього за розділом I	1495	139 145 874	123 114 167
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	9 077 429	7 957 269
Довгострокові кредити банків	1510	472 313	450 373
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520	866 739	677 247
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595	10 416 481	9 084 889
III. Поточні зобов'язання та забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	3 246	3 749
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	205 487	346 391
товари, роботи, послуги	1615	17 367 858	5 326 008
розрахунками з бюджетом	1620	36 036	2 352 468
у тому числі з податку на прибуток	1621	0	0
розрахунками зі страхування	1625	9 105	6 091
розрахунками з оплати праці	1630	59 665	49 369
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	755 911	550 258
Поточні забезпечення	1660	5 188 658	2 050 623
Доходи майбутніх періодів	1665	2 566	2 517
Інші поточні зобов'язання	1690	403 803	2 279 201
Усього за розділом III	1695	24 032 335	12 966 675
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	16 557 699	
Баланс	1900	190 152 389	145 165 731

Т.в.о Генерального директора

С.В. Перелома

Головний бухгалтер

В.А. Чернявський

Дата (рік, місяць, число)

КОДИ		
2020	12	31
30019801		

Підприємство АТ "Укртрансгаз"

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2020 рік**

Форма №2

Код за ДКУД 1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	6 028 781	3 274 654
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(2 633 040)	(2 719 611)
Валовий:			
-- прибуток	2090	3 395 741	555 043
-- збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120	4 102 707	48 181
Адміністративні витрати	2130	(769 082)	(385 276)
Витрати на збут	2150	(6 572)	(7 032)
Інші операційні витрати	2180	(9 156 967)	(535 002)
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
-- прибуток	2190		
-- збиток	2195	(2 434 173)	(324 086)
Дохід від участі в капіталі	2200		-
Інші фінансові доходи	2220	169 987	229
Інші доходи	2240	0	2 246
Фінансові витрати	2250	(205 897)	(71 654)
Втрати від участі в капіталі	2255		-
Інші витрати	2270	(144 520)	(4 383)
Фінансовий результат до оподаткування:			
-- прибуток	2290		
-- збиток	2295	(2 614 603)	(397 648)
Дохід (витрати) з податку на прибуток	2300	(1 049)	(64 781)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		(23 123 350)
Чистий фінансовий результат:			
-- прибуток	2350		
-- збиток	2355	(2 615 652)	(23 585 779)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	(6 543 457)	(54 558 136)
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних	2415		(40 550)
Інший сукупний дохід	2445	314 519	(291 623)
Інший сукупний дохід/ (збиток) до оподаткування:	2450	(6 228 938)	(54 890 309)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	1 121 209	9 872 956
Інший сукупний дохід/ (збиток) після оподаткування:	2460	(5 107 729)	(45 017 353)
Сукупний дохід/ (збиток) (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	(7 723 381)	(68 603 132)
	2470		
	2475		
	2480		
	2485		

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Найменування показника	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	754 967	30 694 941
Витрати на оплату праці	2505	1 783 330	3 625 692
Відрахування на соціальні заходи	2510	267 314	660 423
Амортизація	2515	625 455	21 121 417
Інші операційні витрати	2520	9 134 595	18 562 945
Разом	2550	12 565 661	74 665 418

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	6 494 611 600	6 494 611 600
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	6 494 611 600	6 494 611 600
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-0,40	-3,63
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-0,40	-3,63
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

Т.в.о Генерального директора

С.В. Перелома

Головний бухгалтер

В.А. Чернявський

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ		
2020	12	31
30019801		

Підприємств АТ "Укртрансгаз"

(найменування)

Звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом)

за **2020 рік**

Форма N 3-н

Код за ДКУД

1801006

Стаття	Код рядка	За звітний період		За аналогічний період попереднього року	
		надходження	видаток	надходження	видаток
1	2	3	4	5	6
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності					
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	3500		(2 614 603)		(25 281 625)
Коригування на:					
амортизацію необоротних активів	3505	625 455	X	21 121 417	X
збільшення (зменшення) забезпечень	3510		(2 726 946)		(450 147)
збиток (прибуток) від неререалізованих курсових різниць	3515	143 608			(126 312)
збиток (прибуток) від неопераційної діяльності та інших негрошових операцій	3520	3 689 364		16 431 769	
збиток (прибуток) від участі в капіталі	3521			2 490	
зменшення (відновлення) корисності необоротних активів	3526	528 110		939 677	
Фінансові витрати	3540	35 910		301 727	
Зменшення (збільшення) оборотних активів	3550	7 543 248			(14 881 241)
Збільшення (зменшення) поточних зобов'язань	3560		(10 291 357)	7 279 459	
Грошові кошти від операційної діяльності	3570		(3 067 211)	5 337 214	
Сплачений податок на прибуток	3580	X	(440 563)	X	(2 165 288)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195		(3 507 774)	3 171 926	
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності					
Надходження від реалізації:		3 850 886	X		(20 000)
фінансових інвестицій	3200				
необоротних активів	3205		X		X
Надходження від отриманих:					
відсотків	3215		X		X
дивідендів	3220		X	89 845	X
Надходження від деривативів	3225		X		X
Інші надходження	3250		X		X
Витрачання на придбання:					
фінансових інвестицій	3255	X		X	
необоротних активів	3260	X	(237 028)	X	(532 983)
Виплати за деривативами	3270	X		X	
Інші платежі	3290	X		X	
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	3 613 858		0	(463 138)
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності					
Надходження від:			X		X
Власного капіталу	3300				
Отримання позик	3305	0	X	45 314	X

1	2	3	4	5	6
Інші надходження	3340		X		X
Витрачання на:					
Викуп власних акцій	3345	X		X	
Погашення позик	3350	X	(276 689)	X	(2 165 131)
Сплату дивідендів	3355	X		X	
Сплату відсотків	3360	X	(16 752)	X	(151 364)
Інші платежі	3390	X		X	
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	0	(293 441)		(2 271 181)
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400		(187 357)	437 607	
Залишок коштів на початок року	3405	528 778	X	129 231	X
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	77 978			(38 060)
Залишок коштів на кінець року	3415	419 399		528 778	

Т.в.о Генерального директора

Головний бухгалтер

С.В. Перелома

В.А. Чернявський

Підприємство

АТ "Укртрансгаз"

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ		
2020	12	31
30019801		

Звіт про власний капітал
за 2020 рік

Форма № 4

Код за ДКУД

1801005

Стаття	Код рядка	Зареєстро-ваний (пайовий) капітал	Капітал у дооцінках	Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Неоплачений капітал	Вилучений капітал	Всього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Залишок на початок року	4000	6 494 612	217 381 043	4 089 112		(88 818 893)			139 145 874
Коригування :									
Зміна облікової політики	4005								0
Виправлення помилок	4010								0
Інші зміни	4090								-
Скоригований залишок на початок року	4095	6 494 612	217 381 043	4 089 112	0	(88 818 893)	0	0	139 145 874
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	4100					(2 615 652)			(2 615 652)
Інший сукупний дохід за звітний період	4110		(5 365 635)			257 906			(5 107 729)
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	4111		(5 365 635)						(5 365 635)
Розподіл прибутку:									
Виплати власникам (дивіденди)	4200								0
Спрямування прибутку до зареєстрованого капіталу	4205								0
Відрахування до резервного капіталу	4210								0
Внески учасників:									
Внески до капіталу	4240								0
Погашення заборгованості з капіталу	4245								0
Вилучення капіталу:									
Викуп акцій (часток)	4260								0
Перепродаж викуплених акцій (часток)	4265								0
Анулювання викуплених акцій (часток)	4270								0
Вилучення частки в капіталі	4275					0			0
Інші зміни в капіталі	4290		(161 067 409)	(352)		152 759 435			(8 308 326)
Разом змін в капіталі	4295	0	(166 433 044)	(352)	0	150 401 689	0	0	(16 031 707)
Залишок на кінець року	4300	6 494 612	50 947 999	4 088 760	0	61 582 796	0	0	123 114 167

Т.в.о Генерального директора

С.В. Перелома

Головний бухгалтер

В.А. Чернявський

- Отримано: 26.02.2021 11:30
- Одержувач: 30019801

Квитанція №2

Підприємство: 30019801 Акціонерне товариство "Укртрансгаз"

Звіт: Ф1. Баланс

За період: Рік, 2020 р.

Звіт доставлено до Центру обробки електронних звітів Держстату України 26.02.2021 у 11:28:27

Реєстраційний номер звіту: 9004612352

(803820030019801S010011310003279122020.XML)

Звіт відповідає формату, визначеному Держстатом України.

Кваліфіковані електронні підписи перевірено.

Звіт прийнято для подальшої обробки. У випадку виявлення помилок при здійсненні обробки даних звіту в органах державної статистики та(або) необхідності надання уточнень Вам буде повідомлено додатково.

Відправник: Центр обробки електронних звітів Держстату України

\\Показати документ

- Підписи: Печатка 43005393 Державна податкова служба України. "ОТРИМАНО"
Печатка 37507880 Державна служба статистики України
- Ім'я файла: 803820030019801S010011310003279122020.XML
- Спосіб прийому: з використанням прямого з'єднання

- Отримано: 26.02.2021 11:30
- Одержувач: 30019801

Квитанція №2

Підприємство: 30019801 Акціонерне товариство "Укртрансгаз"

Звіт: Ф2. Звіт про фінансові результати (в тисячах)

За період: Рік, 2020 р.

Звіт доставлено до Центру обробки електронних звітів Держстату України 26.02.2021 у 11:28:10

Реєстраційний номер звіту: 9004612228

(803820030019801S010021310003280122020.XML)

Звіт відповідає формату, визначеному Держстатом України.

Кваліфіковані електронні підписи перевірено.

Звіт прийнято для подальшої обробки. У випадку виявлення

помилки при здійсненні обробки даних звіту в органах

державної статистики та(або) необхідності надання уточнень

Вам буде повідомлено додатково.

Відправник: Центр обробки електронних звітів Держстату України

[\Показати документ](#)

- Підписи: Печатка 43005393 Державна податкова служба України. "ОТРИМАНО"
Печатка 37507880 Державна служба статистики України
- Ім'я файла: 803820030019801S010021310003280122020.XML
- Спосіб прийому: З використанням прямого з'єднання

- Отримано: 26.02.2021 11:30
- Одержувач: 30019801

Квитанція №2

Підприємство: 30019801 Акціонерне товариство "Укртрансгаз"
Звіт: ФЗ-н. Звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом)
За період: Рік,2020 р.
Звіт доставлено до Центру обробки електронних звітів Держстату України 26.02.2021 у 11:28:12
Реєстраційний номер звіту: 9004612239
(803820030019801S010335310003281122020.XML)
Звіт відповідає формату, визначеному Держстатом України.
Кваліфіковані електронні підписи перевірено.
Звіт прийнято для подальшої обробки. У випадку виявлення помилок при здійсненні обробки даних звіту в органах державної статистики та(або) необхідності надання уточнень Вам буде повідомлено додатково.

Попередження:

Значення ряд.3410 гр.4 повинно дорівнювати значенню ряд.3515 гр.3.

Відправник: Центр обробки електронних звітів Держстату України

[\Показати документ](#)

- Підписи: Печатка 43005393 Державна податкова служба України. "ОТРИМАНО"
Печатка 37507880 Державна служба статистики України
- Ім'я файлу: 803820030019801S010335310003281122020.XML
- Спосіб прийому: З використанням прямого з'єднання

- Отримано: 26.02.2021 11:30
- Одержувач: 30019801

Квитанція №2

Підприємство: 30019801 Акціонерне товариство "Укртрансгаз"
Звіт: Ф4. Звіт про власний капітал
За період: Рік, 2020 р.
Звіт доставлено до Центру обробки електронних звітів Держстату України 26.02.2021 у 11:28:25
Реєстраційний номер звіту: 9004612329
(803820030019801S010400810003282122020.XML)
Звіт відповідає формату, визначеному Держстатом України.
Кваліфіковані електронні підписи перевірено.
Звіт прийнято для подальшої обробки. У випадку виявлення помилок при здійсненні обробки даних звіту в органах державної статистики та(або) необхідності надання уточнень Вам буде повідомлено додатково.

Відправник: Центр обробки електронних звітів Держстату України

[\Показати документ](#)

- Підписи: Печатка 43005393 Державна податкова служба України. "ОТРИМАНО"
Печатка 37507880 Державна служба статистики України
- Ім'я файла: 803820030019801S010400810003282122020.XML
- Спосіб прийому: з використанням прямого з'єднання

ДОДАТОК Л

Коди рядків, що стосуються дебіторської заборгованості зі Звіту про фінансовий стан

Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	Сальдо за Дт субрах. 181, 182 і 183	Відображають дебіторську заборгованість фізичних і юридичних осіб, що не виникає під час нормального операційного циклу і буде погашена після 12 місяців з дати балансу
Додатковий рядок (Векселі одержані)	1120	Сальдо за Дт рах. 34 мінус сальдо за Кт рах. 38 (у частині заборгованості, забезпеченої векселями)	Відображають забезпечену векселями заборгованість покупців, замовників та інших дебіторів за відвантажену продукцію (товари), інші активи, виконані роботи та надані послуги. Показник дебіторської заборгованості в разі створення щодо неї резерву сумнівних боргів наводять у Балансі за чистою реалізаційною вартістю
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	Сальдо за Дт рах. 36 і 34 (якщо векселі одержані не відображено окремо в ряд. 1120) мінус сальдо за Кт рах. 38 (у частині заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги)	Відображають дебіторську заборгованість покупців або замовників за надані їм продукцію, товари, роботи або послуги (крім заборгованості, забезпеченої векселями, якщо таку інформацію наведено в окремій статті Балансу). У цьому рядку потрібно відображати чисту реалізаційну вартість дебіторської заборгованості, тобто за мінусом нарахованого резерву сумнівних боргів
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	Сальдо за Дт субрах. 371	Наводять залишок суми авансів, наданих іншим підприємствам у рахунок майбутніх поставок, якщо завершення розрахунків за договорами планується протягом 12 місяців з дати балансу. Інакше суми перерахованих авансів відображають у ряд. 1040 форми № 1 (див. лист Мінфіну від 29.04.2013 р. № 31-08410-07-29/13727)
з бюджетом	1135	Сальдо за Дт субрах. 641 і 642 Ряд. 1135 $\geq$ ряд. 1136	Відображають дебіторську заборгованість фінансових і податкових органів, а також переоплату за податками, зборами та іншими платежами до бюджету

у тому числі з податку на прибуток	1136	Сальдо за Дт субрах. 641 (у частині податку на прибуток)	Відображають дебіторську заборгованість за розрахунками з бюджетом у частині податку на прибуток (у тому числі з ряд. 1135). Не включають до підсумку Балансу
<i>Додатковий рядок</i> (Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів)	1140	Сальдо за Дт субрах. 373	Відображають суму дебіторської заборгованості за нарахованими дивідендами, процентами, роялті тощо, які підлягають отриманню
<i>Додатковий рядок</i> (Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків)	1145	Сальдо за Дт субрах. 682 і 683	Показують заборгованість пов'язаних сторін і дебіторську заборгованість за внутрішніми розрахунками, зокрема між учасниками групи
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	Сальдо за Дт субрах. 372, 374, 375, 376, 377, 378 і 685, рах. 65 і 66 мінус сальдо за Кт рах. 38 (у частині, що стосується цієї заборгованості)	Відображають заборгованість дебіторів, яка не може бути включена до інших статей дебіторської заборгованості та підлягає відображенню у складі оборотних активів. Показник дебіторської заборгованості в разі створення щодо неї резерву сумнівних боргів наводять у Балансі за чистою реалізаційною

